

EU-MIDIS II

Druhé šetření o menšinách a diskriminaci v Evropské unii

Romové – vybrané výsledky

**Europe Direct je služba, která vám pomůže odpovědět
na otázky týkající se Evropské unie.**

Bezplatná telefonní linka (*):
00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Informace jsou poskytovány zdarma, stejně jako většina telefonních hovorů (někteří operátoři, telefonní automaty nebo hotely však mohou telefonické spojení zpoplatnit).

Fotografie (obálka a uvnitř publikace): © Shutterstock (Tomáš Vynikal) a agentura FRA

Mnoho doplňujících informací o Evropské unii je k dispozici na internetu.
Můžete se s nimi seznámit na portálu Europa (<http://europa.eu>).

Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2018

Print	ISBN 978-92-9491-877-2	doi:10.2811/791378	TK-AN-16-111-CS-C
PDF	ISBN 978-92-9491-870-3	doi:10.2811/999884	TK-AN-16-111-CS-N

© Agentura Evropské unie pro základní práva, 2016

Reprodukce povolena pod podmínkou uvedení zdroje.

Druhé šetření o menšinách a diskriminaci v Evropské unii

Romové – vybrané výsledky

Předmluva

Přibližně 80 % Romů, kteří se zúčastnili šetření, žije pod hranicí ohrožení chudobou stanovenou v dané zemi; každý třetí Rom žije v obydlí bez tekoucí vody; každé třetí romské dítě žije v domácnosti, kde nejméně jednou za poslední měsíc někdo musel jít spát hladový; a 50 % Romů ve věku od 6 do 24 let nenavštěvuje školu. Tato zpráva poukazuje na zneklidňující, nicméně nevyhnutelnou skutečnost: nejpočetnější etnická menšina v Evropské unii nadále čelí nepřijatelné diskriminaci a nerovnému přístupu k životně důležitým službám.

Tato zpráva upozorňuje na přetrvávající překážky v oblasti zaměstnání, vzdělání, bydlení a zdravotnických služeb. Uvádí také, že čtyři z deseti dotazovaných Romů se cítili v posledních pěti letech nejméně jednou diskriminováni – nicméně pouze nepatrná část z nich tento fakt dále řešila. Vzhledem k tomu, že většina Romů neví o existenci zákonů, které diskriminaci zakazují, ani o existenci organizací, které by jim mohly pomoci, však tato skutečnost není nijak překvapivá. Vyvstávají ale závažné otázky ohledně dodržování práva na nediskriminaci, které zaručují Listina základních práv Evropské unie a směrnice o rasové rovnosti.

Zpráva vychází z rozsáhlého šetření, v rámci kterého byly shromážděny informace o téměř 34 000 osob žijících v romských domácnostech v devíti členských státech Evropské unie („EU“), jež byly získány prostřednictvím téměř 8 000 osobních rozhovorů s Romy. Předkládá výběr výsledků z druhého šetření o menšinách a diskriminaci v Evropské unii, při němž bylo dotazováno přibližně 26 000 osob pocházejících z prostředí přistěhovalců či etnických menšin, které žijí v EU.

Druhé šetření o menšinách a diskriminaci v Evropské unii představuje značný díl závazku Agentury EU pro základní práva shromažďovat a zveřejňovat údaje o skupinách, které nejsou zahrnuty v průzkumech v obecné populaci. Jde o třetí šetření agentury, které se zaměřuje na Romy. Šetření o menšinách a diskriminaci v Evropské unii provedené v roce 2008 bylo prvním pokusem o poskytnutí srovnatelných důkazů o jejich situaci. Metodika druhého šetření o menšinách a diskriminaci v Evropské unii byla upravena tak, aby poskytla nejlepší možné výsledky z hlediska spolehlivosti a srovnatelnosti mezi zeměmi.

Údaje předkládané v této zprávě představují pro tvůrce politik jedinečný zdroj, protože umožňují posoudit pokrok dosažený v průběhu času a pomáhají určit jak úspěchy, tak nedostatky zavedených politik. Takový přehled je nesmírně důležitý pro vypracování účinných opatření, která se týkají nejen Romů, ale všech skupin na okraji společnosti.

Skutečnosti nastíněné v této publikaci jsou alarmující. Agentura EU pro základní práva doufá, že přispějí k oživení úsilí o prosazování plného začlenění Romů do společnosti a respektování jejich základních práv.

Michael O'Flaherty
Ředitel

Kódy zemí

Kód země	Členský stát EU
BG	Bulharsko
CZ	Česká republika
EL	Řecko
ES	Španělsko
HR	Chorvatsko
HU	Maďarsko
PT	Portugalsko
RO	Rumunsko
SK	Slovensko

Seskupení zemí

EU-28 stávajících 28 členských států EU

9 ČS devět členských států EU, v nichž byli Romové dotazováni v rámci šetření EU-MIDIS II

Akronymy a zkratky

EU-MIDIS Šetření o menšinách a diskriminaci v Evropské unii

EU-SILC statistika Evropské unie v oblasti příjmů a životních podmínek

ICESCR Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech

LFS Výběrové šetření pracovních sil (Eurostat)

MOP Mezinárodní organizace práce

SDG cíle udržitelného rozvoje (Organizace spojených národů)

UNDP Rozvojový program Organizace spojených národů

Obsah

PŘEDMLUVA	3
PROČ JE TOTO ŠETŘENÍ ZAPOTŘEBÍ?	7
1 KLÍČOVÁ ZJIŠTĚNÍ ŠETŘENÍ A STANOVISKA AGENTURY FRA	9
1.1. Chudoba a sociální vyloučení	9
1.2. Účast na trhu práce	10
1.3. Vzdělání	10
1.4. Povědomí o právech a ohlašování diskriminace	11
1.5. Směrem k účinnějšímu monitorování a hodnocení	11
2 CO VÝSLEDKY UKAZUJÍ?	13
2.1. Chudoba a marginalizované životní podmínky	13
2.1.1. Příjmová chudoba	13
2.1.2. Hlad	16
2.2. Účast na trhu práce	17
2.2.1. Pracovní aktivita - hlavní činnost	17
2.2.2. Placená práce	19
2.2.3. Mladí lidé, kteří nejsou zaměstnaní ani se neúčastní vzdělávání nebo odborné přípravy	21
2.2.4. Domácnost s nízkou pracovní intenzitou	22
2.3. Vzdělání	23
2.3.1. Účast ve vzdělávání	23
2.3.2. Segregace ve vzdělávání	27
2.3.3. Dosažené vzdělání	28
2.4. Zdraví	29
2.4.1. Zdravotní pojištění a neuspokojené potřeby v oblasti lékařské péče	29
2.4.2. Dlouhodobá omezení činnosti	30
2.5. Bydlení	31
2.5.1. Dostatek prostoru v domácnosti	32
2.5.2. Přístup k veřejným službám a základnímu bytovému vybavení	33
2.5.3. Kvalita bydlení a okolního prostředí	34
2.6. Diskriminace a povědomí o právech	36
2.6.1. Celková míra výskytu diskriminace	36
2.6.2. Vnímání rozsahu diskriminace na základě etnického původu	38
2.6.3. Ohlašování případů diskriminace	40
2.6.4. Povědomí o podpůrných organizacích, orgánech pro rovné zacházení, zákonech a kampaních zabývajících se diskriminací	40
ŠETŘENÍ VE ZKRATCE	43
ODKAZY	47

Obrázky a tabulky

Obrázek 1:	Míra ohrožení chudobou (pod 60 % mediánového ekvivalizovaného příjmu po sociálních transferech) u Romů, ve srovnání s mírou Eurostatu pro obecnou populaci v roce 2014, podle členských států EU (v %)	14
Obrázek 2:	Míra ohrožení chudobou a koncentrace Romů v rezidenčních oblastech, podle členských států EU (v %)	15
Obrázek 3:	Schopnost „vyjít s penězi“, Romové, podle členských států EU (v %)	15
Obrázek 4:	Romové žijící v domácnosti, kde za poslední měsíc někdo musel jít spát hladový nejméně jednou, několikrát, čtyřikrát a vícekrát, podle členských států EU (v %)	16
Obrázek 5:	Míra placené práce u romských žen a romských mužů ve věku 20–64 let, včetně samostatně výdělečně činných a příležitostně pracujících nebo práce v posledních čtyřech týdnech, v porovnání s cílem míry zaměstnanosti strategie Evropa 2020 v roce 2015 (Eurostat), podle členských států EU (v %)	19
Obrázek 6:	Mladí Romové ve věku 16–24 let, kteří nejsou zaměstnaní ani se neúčastní vzdělávání nebo odborné přípravy jako hlavní činnosti, podle členských států EU (v %)	21
Obrázek 7:	Romové ve věku 0–59 let žijící v domácnostech se současnou nízkou pracovní intenzitou, podle členských států EU (v %)	22
Obrázek 8:	Děti ve věku od čtyř let do věku pro zahájení povinné základní školní docházky (v každé zemi se liší), podle členských států EU (v %)	23
Obrázek 9:	Děti ve věku povinné školní docházky (v každé zemi se liší), které se účastní vzdělávání, podle členských států EU (v %)	24
Obrázek 10:	Romové ve věku 6–24 let podle úrovně vzdělání, kterou navštěvují (v %)	26
Obrázek 11:	Osoby ve věku 18–24 let, které předčasně ukončily školní docházku a odbornou přípravu, podle členských států EU (v %)	27
Obrázek 12:	Segregace ve školách – koncentrace romských dětí ve věku 6–15 let ve školách, podle členských států EU (v %)	28
Obrázek 13:	Romové, kteří nedokončili žádnou úroveň formálního vzdělání (ISCED 0), podle věkových skupin a členských států EU (v %)	29
Obrázek 14:	Romové ve věku 16 a více let, kteří uvedli, že jsou pokryti systémem základního národního zdravotního pojištění anebo doplňkovým pojištěním, podle členských států EU (v %)	30
Obrázek 15:	Dlouhodobá omezení činnosti u žen a mužů, u Romů a u obecné populace, podle členských států EU (v %) ...	31
Obrázek 16:	Průměrný počet místností na osobu v domácnosti, Romové a obecná populace (střední hodnota), podle členských států EU	32
Obrázek 17:	Romové žijící v domácnostech bez tekoucí vody uvnitř obydlí, srovnání s obecnou populací, podle členských států EU (v %)	33
Obrázek 18:	Romové žijící v obydlích bez vnitřní toalety a sprchy nebo koupelny, ve srovnání s obecnou populací, podle členských států EU (v %)	34
Obrázek 19:	Celková míra výskytu diskriminace na základě romského původu v posledních 5 letech a v posledních 12 měsících, podle členských států EU (v %)	36
Obrázek 20:	Romové, kteří se domnívají, že diskriminace na základě etnického původu, barvy pleti nebo náboženského přesvědčení je v jejich zemi velmi rozšířena nebo poměrně rozšířena, podle členských států EU (v %)	39
Obrázek 21:	Rozsah diskriminace na základě etnického původu vnímaný obecnou populací v devíti členských státech EU (zvláštní průzkum Eurobarometru č. 437), podle zemí (v %)	39
Obrázek 22:	Romové, kteří nahlásili poslední případ diskriminace na základě romského původu nebo ohledně něj podali stížnost, podle členských států EU (v %)	40
Obrázek 23:	Povědomí mezi Romy o organizacích, jež nabízejí podporu nebo poradenství obětem diskriminace (bez ohledu na to, na jakém základě byly diskriminovány), podle členských států EU (v %)	41
Obrázek 24:	Povědomí mezi Romy o zákonech zakazujících diskriminaci na základě barvy pleti, etnického původu nebo náboženství, podle členských států EU (v %)	41
Tabulka 1:	Stávající hlavní pracovní aktivita v devíti členských státech EU, všechny osoby v romských domácnostech ve věku 16 a více let (v %)	18
Tabulka 2:	Míra placené práce u Romů ve věku 20–64 let, včetně samostatné výdělečné činnosti, příležitostné práce a práce v posledních čtyřech týdnech, podle věkových skupin a zemí (v %)	20
Tabulka 3:	Míra zapsaných Romů na příslušné vzdělávací úrovni ve srovnání s obecnou populací, podle věkových skupin a členských států EU (v %)	25
Tabulka 4:	Romové žijící v obydlích se zatékající střechou či s vlhkými zdmi nebo v obydlích s jinými strukturálními problémy a v obydlích, která jsou příliš tmavá oproti obecné populaci, ve srovnání s obecnou populací, podle členských států EU (v %)	35
Tabulka 5:	Prostředí obydlí – Romové žijící v oblastech postižených znečištěním, kriminalitou, násilím a vandalismem ve srovnání s obecnou populací, podle členských států EU (v %)	35
Tabulka 6:	Míra výskytu diskriminace na základě romského původu v posledních 12 měsících v jednotlivých oblastech života, podle členských států EU (v %)	37
Tabulka 7:	Míra výskytu diskriminace na základě romského původu v posledních 5 letech v různých oblastech života, podle členských států EU (v %)	38
Tabulka 8:	Počet romských osob a domácností dotazovaných v rámci šetření EU-MIDIS II, podle členských států EU	44

Proč je toto šetření zapotřebí?

Orgány Evropské unie již dlouho zdůrazňují, že je nutné zajistit Romům, nejpočetnější evropské menšině, rovné zacházení, které bude respektovat jejich základní práva, jak jsou zakotvena v Listině základních práv EU. K dosažení toho rovněž členskými státy EU poskytl pokyny a finanční prostředky.

V roce 2011 Evropská komise navrhla rámec EU pro vnitrostátní strategie integrace Romů do roku 2020. Usiluje o zajištění rovného přístupu ke čtyřem klíčovými oblastem – k zaměstnání, vzdělání, zdravotní péči a bydlení –, aby se zlepšily socioekonomické podmínky Romů. Uvedené sdělení zdůrazňuje, že Evropa 2020, strategie EU pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění, nenechává prostor pro přetrvávající ekonomickou a sociální marginalizaci nejpočetnější evropské etnické menšiny. Dne 9. prosince 2013 Rada EU přijala doporučení o účinných opatřeních v oblasti integrace Romů v členských státech („doporučení Rady z roku 2013“)¹, o jehož provádění Evropská komise každý rok předkládá zprávu.

Přestože jsou Romové nejpočetnější etnickou menšinou v Evropě², neexistuje v členských státech EU žádné systematické shromažďování údajů, které se jich týkají. Ze statistických ukazatelů strategie Evropa 2020 pro zaměstnání, chudobu a vzdělání tudíž nelze rozčlenit údaje pro Romy. Celounijní průzkumy až na pár výjimek – jako je statistika EU v oblasti příjmů a životních podmínek („EU-SILC“) a výběrové šetření pracovních sil („LFS“) – v současnosti neshromažďují informace o etnickém původu a etnické menšiny, včetně Romů, nepokrývají dostatečně.

K terminologii

Rada Evropy používá výraz „Romové“ jako zastřešující pojem, který označuje Romy, Sinty, Kalé a příbuzné skupiny v Evropě, včetně Travellerů a východních skupin (Domů a Lomů), a pokrývá širokou rozmanitost dotčených skupin, včetně osob, které se samy identifikují jako „Cikáni“.

Pro účely šetření EU-MIDIS II pojem „Romové“ označuje autochtonní Romy ve vybraných členských státech EU a nezaměřuje se na Romy, kteří se přestěhovali z jednoho členského státu EU do druhého.

Další informace viz Rada Evropy (2012), *Descriptive glossary of terms relating to Roma issues*, Štrasburk.

V roce 2016 vydal Evropský účetní dvůr zvláštní zprávu pro posouzení dopadu politických iniciativ a finanční podpory EU na integraci Romů.³ V doporučení 8 písmenu b) uvedené zprávy apeluje na Evropskou komisi, aby vyzvala členské státy, aby během následujících dvou let shromažďovaly vyčerpávající statistické údaje o etnickém původu. Dále v něm navrhuje, že by Eurostat mohl začlenit vhodné otázky do EU-SILC a do výběrové šetření pracovních sil (LFS). Evropská komise však toto doporučení zamítla s odůvodněním, že shromažďování statistických údajů týkajících se etnického původu prostřednictvím evropských statistických nástrojů je technicky obtížné, nákladné a v některých zemích náročné z právního hlediska.

V Agendě Organizace spojených národů pro udržitelný rozvoj 2030 se členské státy zavazují k tomu, že přezkoumají pokrok dosažený v provádění cílů a dílčích cílů v průběhu nadcházejících 15 let a že vypracují ukazatele na podporu této činnosti. Budou zapotřebí kvalitní, dostupné, včasné a spolehlivé rozčleněné údaje, aby se napomohlo měření pokroku a zajistilo se, že nikdo nezůstane pozadu.⁴

Reakce na potřebu údajů

Agentura EU pro základní práva („agentura FRA“) vyplňuje tuto mezeru v údajích svými šetřeními, která se týkají etnických menšin a Romů. Tato zpráva přináší vybrané výsledky týkající se Romů, a to na základě druhého šetření o menšinách a diskriminaci v Evropské unii (EU-MIDIS II). Úplné výsledky týkající se Romů budou zveřejněny v roce 2017.

V roce 2008 se agentura FRA dotazovala Romů v sedmi členských státech⁵ EU v rámci prvního šetření o menšinách a diskriminaci v Evropské unii („EU-MIDIS I“).⁶ V roce 2011 provedla agentura FRA spolu s Evropskou komisí, Rozvojovým programem OSN („UNDP“) a Světovou bankou **druhé šetření zaměřené na Romy** v 11 členských státech EU.⁷ V rámci tohoto šetření byly shromážděny údaje o socioekonomické situaci Romů z hlediska zaměstnání, vzdělání, bydlení a zdraví, o jejich zkušenostech s diskriminací a o povědomí o jejich právech.⁸

3 Evropský účetní dvůr (EÚD) 2016.

4 Další informace viz [internetové stránky](#) Agendy pro udržitelný rozvoj 2030.

5 Bulharsko, Česká republika, Maďarsko, Polsko, Rumunsko, Řecko a Slovensko.

6 FRA (2009).

7 Bulharsko, Česká republika, Francie, Itálie, Maďarsko, Polsko, Portugalsko, Rumunsko, Řecko, Slovensko a Španělsko.

8 FRA (2012).

1 Rada Evropské unie (2013), *doporučení Rady 378/1 ze dne 9. prosince 2013 o účinných opatřeních v oblasti integrace Romů v členských státech*, Úř. věst. 2013 C 378.

2 Evropská komise, *EU and Roma* (on-line), 5. srpna 2016 a Rada Evropy (2012).

V roce 2016 se agentura FRA dotazovala Romů potřetí. Šlo o součást šetření EU-MIDIS II mající za cíl posoudit pokrok, k němuž mezitím došlo a který odráží dopad právního a politického vývoje v praxi. Toto šetření těží ze zkušeností nabytých při předchozích šetřeních a umožňuje tak srovnání s údaji Eurostatu a zároveň je v nejvyšší možné míře srovnatelné s předchozími šetřeními týkajícími se Romů.

Shromazďování údajů

- **Země zahrnuté do šetření:** Šetření EU-MIDIS II shromazďilo informace od více než 25 500 respondentů z různých prostředí etnických menšin a přistěhovalců ve všech 28 členských státech EU. Zjištění shrnutá v této zprávě se zakládají na 7 947 individuálních rozhovorech s romskými respondenty v Bulharsku, České republice, Chorvatsku, Maďarsku, Portugalsku, Rumunsku, Řecku, Slovensku a Španělsku. Šetření navíc zahrnovalo informace o 33 785 Romech žijících v domácnostech respondentů. Podle odhadů Rady Evropy⁹ představují Romové žijící v devíti zemích zahrnutých do šetření přibližně 80 % všech Romů žijících v EU. Z devíti zemí zahrnutých do šetření EU-MIDIS II se jich osm účastnilo šetření zaměřeného na Romy z roku 2011 a šest šetření EU-MIDIS I z roku 2008.
- **Reprezentativnost výsledků šetření:** Údaje jsou reprezentativní pro Romy, kteří žijí v uvedených devíti členských státech EU v územních nebo správních jednotkách, kde hustota romské populace překračuje 10 %, kteří sami sebe považují za „Romy“ nebo za příslušníky jedné z ostatních skupin, které tento zastřešující pojem zahrnuje. Zjištění předkládaná v této zprávě tudíž odrážejí životní podmínky, požívání základních práv a zkušenosti s diskriminací až 80 % Romů žijících v devíti členských státech EU zahrnutých do šetření (další informace viz část [Šetření ve zkratce](#)).
- **Účastníci šetření:** K účasti v šetření byly způsobilé osoby ve věku od 16 let, které žijí v soukromé domácnosti, samy sebe považují za Romy a jejichž obvyklé místo pobytu se alespoň po 12 měsících předcházejících šetření nacházelo na území EU.

- **Otázky šetření:** Respondenti poskytovali informace o své osobní situaci a životních podmínkách i o základních sociodemografických charakteristikách všech členů domácnosti. Šetření obsahuje otázky ohledně zkušeností s diskriminací v zaměstnání, vzdělání, bydlení, zdravotní péči a při využívání veřejných či soukromých služeb i ohledně rozsahu hlášení takových případů. Zahrnovalo také otázky týkající se zkušeností s viktimizací obětí trestných činů (včetně trestných činů z nenávnosti). Respondentům byly rovněž kladeny otázky ohledně jejich povědomí o jejich právech a mechanismech nápravy. Dotazník vycházel z otázek z šetření EU-MIDIS I a z šetření zaměřeného na Romy z roku 2011 a byl dále rozpracován na základě konzultací se zúčastněnými subjekty a odborníky a následného předběžného kognitivního testování (kvalitativního nástroje pro zlepšení podoby dotazníku) provedeného v roce 2014.¹⁰ Rozhovory se uskutečnily od října 2015 do dubna 2016.
- **Výběr ukazatelů:** Soubor ukazatelů předložený v této zprávě odráží prioritní oblasti rámce EU pro vnitrostátní strategie integrace Romů do roku 2020, tj. zaměstnání a chudoba, vzdělání, bydlení, zdravotní péče, diskriminace a povědomí o právech. Podrobné výsledky a analýza doplňkových ukazatelů budou zveřejněny v roce 2017. Kde je to možné, jsou z důvodu analytického srovnání ukazatele stejné nebo obdobné jako ve standardních evropských šetřeních, jako jsou EU-SILC nebo EU-LFS. Nejprve byla provedena srovnání s šetřením zaměřeným na Romy z roku 2011 a s šetřením EU-MIDIS I u srovnatelných ukazatelů. Uvádějí se pouze tehdy, pokud byly zjištěny značné rozdíly. Vzhledem k tomu, že v roce 2016 došlo ke zlepšení metodiky výběru vzorku a k použití výběrové váhy vzorku, je srovnatelnost s šetřením zaměřeným na Romy z roku 2011 nebo s šetřením EU-MIDIS I omezená, s určitými výhradami uvedenými u jednotlivých případů (další informace viz část [Šetření ve zkratce](#)). Analýzy trendů v jednotlivých zemích šetření by měly vzít v potaz výhrady týkající se metodiky a statistické odchylky a nutnost další hloubkové analýzy.

9 Rada Evropy (2012).

10 Viz Willis, G. B. (2005), s. 3.

1

Klíčová zjištění šetření a stanoviska agentury FRA

Následující stanoviska agentury FRA, která stavějí na klíčových zjištěních šetření EU-MIDIS II o Romech, by se měla chápat v souvislosti s cíli stanovenými ve strategii EU pro růst Evropa 2020, a zejména v souvislosti s doporučením Rady o účinných opatřeních v oblasti integrace Romů v členských státech z roku 2013.

Strategie Evropa 2020 stanovuje cíl snížit do roku 2020 počet lidí ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením o 20 milionů. Mezi osobami zasaženými chudobou a sociálním vyloučením jsou Romové nadměrně zastoupeni: V prvním šetření agentury FRA zaměřeném na Romy, které bylo provedeno v roce 2011, bylo zjištěno, že nejméně osm z deseti dotazovaných Romů bylo ohroženo chudobou a méně než jeden ze tří uvedl, že má placenou práci. Téměř polovina jich žila v obydlí, kde chybělo základní vybavení, jako je vnitřní kuchyň, vnitřní toaleta, vnitřní sprcha nebo koupelna a elektřina.

Evropská komise v této souvislosti přijala v roce 2011 rámec EU pro vnitrostátní strategie integrace Romů, který se zaměřil na čtyři klíčové oblasti: vzdělání, zaměstnání, zdravotní péči a bydlení. Členské státy na základě tohoto rámce vypracovaly své vnitrostátní strategie integrace Romů a soubory integrovaných politických opatření. V prosinci 2013 Rada pro zaměstnanost, sociální politiku, zdraví a ochranu spotřebitele vydala doporučení, v němž poskytla členským státům

pokyny pro zlepšení účinnosti jejich opatření v oblasti integrace Romů. EU zároveň přidělila finanční prostředky ze strukturálních a investičních fondů EU, přičemž zavedla zvláštní tematickou podmínku *ex ante*, která vyžaduje, aby byla pro čerpání prostředků na integraci Romů zavedena vhodná vnitrostátní strategie v oblasti integrace Romů.

1.1. Chudoba a sociální vyloučení

Šetření EU-MIDIS II ukazuje, že 80 % Romů nadále žije pod hranicí ohrožení chudobou platnou v dané zemi, že každý třetí Rom žije v obydlí bez tekoucí vody a jeden z deseti v obydlí bez elektřiny a že každý čtvrtý Rom (27 %) a každé třetí romské dítě (30 %) žije v domácnosti, kde někdo nejméně jednou v uplynulém měsíci musel jít spát hladový.

To naznačuje, že dosažení cíle, který je stanoven v doporučení Rady z roku 2013 o účinných opatřeních v oblasti integrace Romů a který se týká snížení chudoby prostřednictvím sociálních investic, je ještě daleko. Totéž se týká i doporučení Evropské komise z roku 2013 s názvem „Investice do dětí: východisko z bludného kruhu znevýhodnění“, v němž se členským státům doporučuje, aby zavedly a prováděly opatření pro řešení dětské chudoby a sociálního vyloučení.

Stanovisko agentury FRA č. 1

Členské státy EU by měly v rámci evropského semestru přijmout své národní programy reforem a přidělit nejvyšší prioritu zmírnění extrémních podob chudoby, zejména hladu, podvýživy a závažných nedostatků v oblasti bydlení u Romů, jak také uvádí cíl udržitelného rozvoje OSN č. 1.

Členské státy EU by měly zajistit, aby systémy sociální ochrany a sociální služby poskytované znevýhodněným osobám, včetně Romů, byly přiměřené a dostupné a aby je potenciální příjemci využívali.

Národní cíle strategie Evropa 2020 a národní programy reforem by měly výslovně řešit ohrožení romských dětí tím, že zajistí, aby domácnosti měly přinejmenším přístup k odpovídajícímu bydlení s tekoucí vodou, elektřinou a dostatečným prostorem.

Členské státy EU by měly naplno využít Fond evropské pomoci nejchudším osobám¹¹, aby mohly poskytovat zdarma obědy ve školách a v zařízeních péče o děti všem dětem, včetně romských, které jsou v nouzi a trpí podvýživou.

Stanovisko agentury FRA č. 2

Členské státy EU by měly zajistit, aby opatření, kterými se provádí ustanovení doporučení Rady z roku 2013 týkající se přístupu k zaměstnání, věnovala dostatečnou pozornost přechodu ze vzdělávání nebo odborné přípravy do zaměstnání, aby se zajistilo, že investice do vzdělávání zprostředkovávají pracovní příležitosti znevýhodněným osobám, včetně Romů, a zejména mladým lidem a ženám.

Členské státy EU by měly povzbuzovat silnější zapojení podniků, zejména na místní úrovni, a měly by zvážit podporu rozvoje sociálních podniků, aby se vytvořila udržitelná pracovní místa pro Romy, se zaměřením na romské ženy.

Členské státy EU by měly provést ustanovení doporučení Rady z roku 2013 týkající se pracovních příležitostí ve veřejných službách pro osoby menšinového etnického původu, jako jsou Romové, zejména pro ženy. Orgány veřejné správy mohou mít prospěch z etnicky pestrého složení zaměstnanců a zlepší se jejich porozumění konkrétním problémům, jimž Romové čelí, a poskytnou menšinovým etnickým společenstvím pozitivní vzory.

1.2. Účast na trhu práce

Šetření EU-MIDIS II zjistilo, že pouze každý čtvrtý Rom ve věku od 16 let byl v době šetření „zaměstnaný“ nebo „samostatně výdělečně činný“. Romské ženy uváděly mnohem nižší úroveň zaměstnanosti než romští muži: 16 % oproti 34 %. Celkově z šetření vyplývá, že pracovní práci má 43 % Romů ve věku od 20 do 64 let, což je hluboko pod průměrem EU, který v roce 2015 činil 70 %. Situace mladých lidí je podstatně horší: v době šetření v průměru 63 % Romů ve věku od 16 do 24 let nemělo zaměstnání ani se neúčastnilo vzdělávání nebo odborné přípravy, přičemž průměr EU pro tutéž věkovou skupinu činí 12 %. Výsledky u této věkové skupiny rovněž ukazují značné genderové rozdíly: 72 % mladých romských žen nebylo zaměstnaných ani se neúčastnilo vzdělávání nebo odborné přípravy v porovnání s 55 % mladých romských mužů.

To naznačuje, že bude obtížné splnit cíl, který je stanoven v doporučení Rady z roku 2013 o účinných opatřeních v oblasti integrace Romů a který se týká zajištění rovného zacházení s Romy, pokud jde o přístup na trh práce a k pracovním příležitostem.

¹¹ Fond evropské pomoci nejchudším osobám (FEAD) podporuje činnost členských států při poskytování materiální pomoci – například potravin, oblečení a předmětů základní osobní potřeby – nejchudším osobám.

1.3. Vzdělání

Výsledky prvního šetření zaměřeného na Romy z roku 2011 byly znepokojivé. Vyplývalo z nich, že pouze polovina romských dětí zahrnutých do šetření navštěvovala předškolní zařízení nebo školku a velmi nízký podíl jich pokračoval ve studiu i po ukončení povinné školní docházky. Výsledky šetření EU-MIDIS II ukazují, že romské děti zaostávají za svými neromskými spolužáky ve všech ukazatelích vzdělanosti. Pouze zhruba polovina romských dětí (53 %) ve věku od čtyř let do věku pro zahájení povinné základní školní docházky se účastní předškolního vzdělávání. V průměru 18 % Romů ve věku od 6 do 24 let navštěvuje zařízení na nižší úrovni vzdělávání, než odpovídá jejich věku. Podíl Romů, kteří předčasně ukončí školní docházku, je oproti obecné populaci nepoměrně vysoký. Segregace ve školách je stále problémem v Bulharsku, Maďarsku, na Slovensku a v Řecku, přestože byla zakázána právními předpisy i nedávnou judikaturou Evropského soudu pro lidská práva.

To naznačuje, že nebylo dosaženo cíle, který je stanoven v doporučení Rady z roku 2013 a který se týká přijetí účinných opatření za účelem zaručení rovného zacházení a úplného přístupu romských dětí ke kvalitnímu a většímu vzdělávání a zajištění, aby všichni romští žáci dokončili alespoň povinnou školní docházku. Výsledky naznačují, že orgány veřejné moci nezavedly účinná opatření k zajištění rovné účasti romských dětí v předškolním, vyšším středním nebo terciárním vzdělávání.

Stanovisko agentury FRA č. 3

Členské státy EU by měly provést ustanovení doporučení Rady z roku 2013 týkající se odstranění veškeré segregace ve školách tím, že učiní okamžitá opatření pro zajištění rovné účasti všech romských dětí v integrovaných školách a třídách.

Vnitrostátní školské úřady by měly úzce spolupracovat s romskou občanskou společností a místními orgány při řešení sporů mezi společenstvími anebo protiromských projevů, které romským rodičům brání zapisovat děti do integrovaných škol a tříd.

Místní orgány by měly zohledňovat celkové životní podmínky a překážky, jimž romské děti čelí, pokud jde o vzdělání. Politická opatření by měla nabízet pobídky a sociální podporu a podporu učení ve školách, aby se vyvážily vícečetné překážky, jimž romské děti čelí, a aby se podpořila možnost jejich rovného startu do života.

Vnitrostátní školské úřady by měly poskytovat nezbytnou podporu a zdroje školám s romskými žáky, aby se zajistilo, že se romské děti zapisují do tříd odpovídajících jejich věku, a aby se snížila míra předčasného ukončování školní docházky.

To naznačuje, že i přesto, že doporučení Rady z roku 2013 uvádí řadu konkrétních horizontálních politických opatření pro řešení diskriminace, pro zajištění účinného a praktického provádění směrnice o rasové rovnosti (2000/43/ES),¹² které doporučení výslovně požaduje, zbývá ještě vykonat mnoho práce.

Stanovisko agentury FRA č. 4

Členské státy EU by měly zajistit, aby v souladu s požadavkem doporučení Rady z roku 2013 orgány veřejné správy a subjekty zabývající se rovností učinily opatření nezbytná pro zajištění účinného a praktického prosazování směrnice o rasové rovnosti (2000/43/ES) se zvláštním důrazem na genderové aspekty.

Členské státy EU a Evropská komise by měly posílit podporu úsilí občanské společnosti, aby se u Romů zvýšilo povědomí o jejich právech.

Členské státy EU by měly plně provést článek 10 směrnice 2000/43/ES, který členskými státům ukládá povinnost zajistit, aby s předpisy přijatými k provedení této směrnice, jakož i s předpisy, které jsou již platné, „byly seznámeny dotčené osoby všemi odpovídajícími prostředky a na celém území“.

1.4. Povědomí o právech a ohlašování diskriminace

V šetření zaměřeném na Romy z roku 2011 zhruba polovina respondentů uvedla, že se cítí diskriminována kvůli svému etnickému původu. Pouze menší část jich měla povědomí o zákonech zakazujících diskriminaci na základě etnického původu při ucházení se o práci.

Šetření EU-MIDIS II zjistilo, že Romové stále čelí nepříjemné úrovni diskriminace v každodenním životě – při hledání práce, v práci, ve vzdělávání, zdravotní péči nebo při kontaktu s administrativními orgány nebo při vstupu do prodejen. Téměř polovina Romů (41 %) se v uplynulých pěti letech cítila diskriminována kvůli svému etnickému původu nejméně v jedné z těchto oblastí každodenního života. Čtvrtina Romů (26 %) uvedla, že k poslednímu případu, při němž se cítili diskriminováni, došlo v průběhu 12 měsíců předcházejících šetření. Nejvyšší míra výskytu diskriminace v průběhu posledních 12 měsíců byla zjištěna při využívání veřejných nebo soukromých služeb (19 %) a při hledání práce (16 %). V průměru však svou zkušenost s diskriminací ohlásí úřadům pouze 12 % Romů. Navíc téměř třetina (27 %) dotazovaných Romů nevěděla o zákonech, které zakazují diskriminaci na základě etnického původu, a většina Romů (82 %) neznala žádnou organizaci, která poskytuje podporu obětem diskriminace.

1.5. Směrem k účinnějšímu monitorování a hodnocení

Jedno ze strukturálních opatření, která požaduje doporučení Rady z roku 2013, se týká politik monitorování a hodnocení. Evropská komise a agentura FRA několik let podporují shromažďování údajů, které lze rozčlenit podle etnického původu a které jsou založeny na informacích o sebeidentifikaci respondentů shromážděných na dobrovolném základě a při plném dodržování předpisů na úrovni EU i členských států, které se týkají ochrany osobních údajů. V této souvislosti agentura FRA pravidelně provádí šetření týkající se příslušníků etnických, náboženských a dalších menšin. Společnou metodiku, která poskytne relevantní a srovnatelné údaje týkající se romské populace napříč členskými státy, aby bylo možno monitorovat jejich sociální začlenění, lze nejlépe vyvinout na úrovni EU v těsné spolupráci se všemi členskými státy.

V této souvislosti Evropský účetní dvůr v doporučení 8 ve své zvláštní zprávě pro posouzení dopadu politických iniciativ EU a její finanční podpory integrace Romů vyzývá Evropskou komisi, aby ve spolupráci s členskými

¹² Směrnice Rady 2000/43/ES ze dne 29. června 2000, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ, Úř. věst. L 180, 19.7.2000.

státy vypracovala společnou metodiku. Komise by měla „členské státy vyzvat, aby v souladu s vnitrostátními právními rámci a předpisy EU, včetně stávajících možných odchylek, během následujících dvou let vyčerpávajícím způsobem shromažďovaly statistické údaje o etnickém původu“.

Stanovisko agentury FRA č. 5

Evropská komise by měla povzbuzovat členské státy EU, aby zvážily shromažďování údajů o etnické příslušnosti ve výběrovém šetření pracovních sil (LFS) a ve statistice EU v oblasti příjmů a životních podmínek (EU-SILC). Shromažďování statistických údajů o romské populaci je sice nejen technicky a právně složité, ale také nákladné, přesto však jednotlivé členské státy úspěšně vyzkoušely zahrnutí otázek týkajících se etnické příslušnosti do EU-SILC a LFS.

2

Co výsledky ukazují?

2.1. Chudoba a marginalizované životní podmínky

V článku 25 Všeobecné deklarace lidských práv, na který odkazuje článek 11 Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech (ICESCR), je zakotveno právo jednotlivce „na takovou životní úroveň, která by byla s to zajistit jeho zdraví a blahobyt i zdraví a blahobyt jeho rodiny, počítajíc v to zejména výživu, šatstvo, byt a lékařskou péči, jakož i nezbytná sociální opatření“.¹³ Tyto mezinárodní nástroje v oblasti lidských práv spolu s revidovanou Evropskou sociální chartou představují širší základ pro rozvoj nové konzultace týkající se evropského pilíře sociálních práv, kterou Evropská komise oznámila v roce 2016.¹⁴

Boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení je jedním z hlavních cílů strategie Evropa 2020. V doporučení Rady z roku 2013 o účinných opatřeních v oblasti integrace Romů je snižování chudoby spojováno s prováděním politik aktivace a vytváření příležitostí.¹⁵ Je rovněž stěžejním prvkem cíle 1 v rámci cílů udržitelného rozvoje Organizace spojených národů (OSN), který vyzývá k vymýcení veškerých projevů chudoby do roku 2030 a usiluje o sociální ochranu chudých a ohrožených osob a zlepšení přístupu k základním službám.¹⁶

Cíle a dílčí cíle udržitelného rozvoje OSN

Cíl č. 1: Vymýtit chudobu ve všech jejích formách všude na světě.

Dílčí cíl 1. Do roku 2030 odstranit extrémní chudobu všude na světě; extrémní chudoba je v současnosti definována jako život za méně než 1,25 dolaru na den.

Dílčí cíl 2. Do roku 2030 snížit alespoň o polovinu podíl mužů, žen a dětí všech věkových kategorií, kteří žijí v chudobě, tak jak je definována v národní legislativě.

Dílčí cíl 3. Zavést na úrovni států vhodné systémy sociální ochrany pro všechny včetně nejpotřebnějších, a do roku 2030 rozšířit jejich dosah na většinu chudých a ohrožených.

Cíl č. 10: Snižit nerovnost uvnitř zemí i mezi nimi.

Dílčí cíl 1. Do roku 2030 postupně dosáhnout růstu příjmu spodních 40 procent populace na úrovni vyšší, než je celostátní průměr, a udržet jej.

2.1.1. Příjmová chudoba

Míra ohrožení chudobou zahrnuje osoby, které žijí v domácnostech s ekvivalizovaným příjmem pod hranicí ohrožení chudobou platnou v daném státě, což je 60 % mediánového ročního příjmu po sociálních transferech, a již zveřejňuje Eurostat.¹⁷

¹³ Valné shromáždění Organizace spojených národů, Všeobecná deklarace lidských práv, 10. prosince 1948, článek 25. Viz také Valné shromáždění Organizace spojených národů, Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech, 3. ledna 1976, článek 11.

¹⁴ Evropská komise (2016).

¹⁵ Doporučení Rady z roku 2013, doporučení 2.6 Snižení chudoby prostřednictvím sociálních investic.

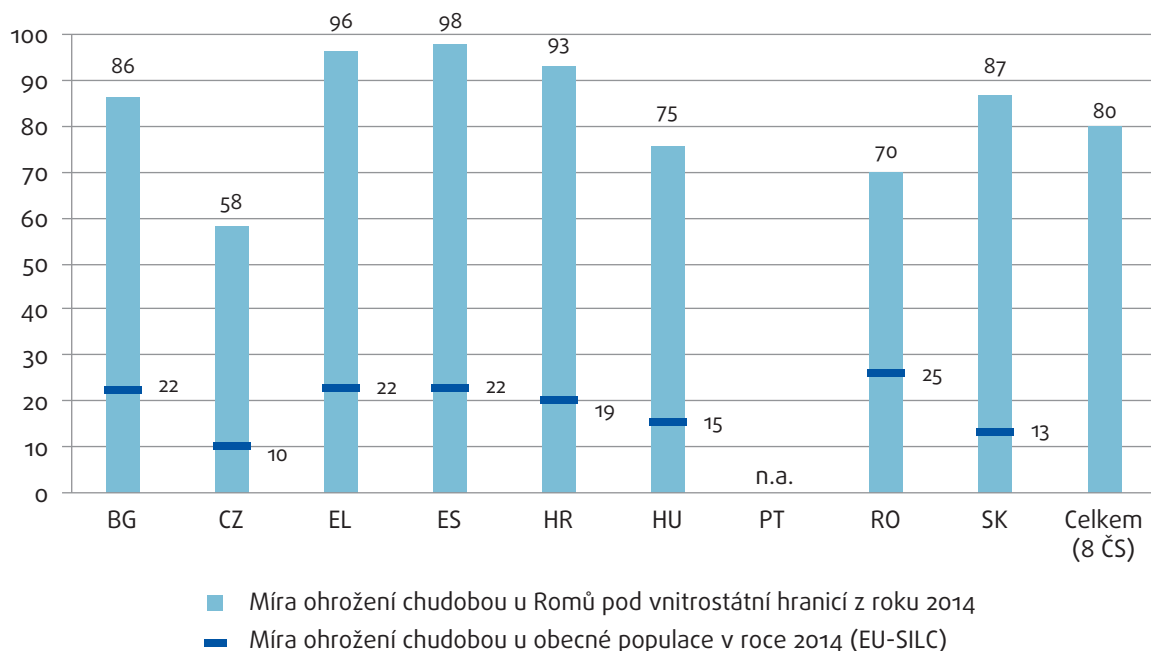
¹⁶ Viz cíl udržitelného rozvoje č. 1. Viz také FRA (2016).

¹⁷ Míra vypočtená na základě EU-MIDIS II má omezenou srovnatelnost s ukazatelem EU „míra ohrožení chudobou po sociálních transferech“. Informace z EU-MIDIS II týkající se příjmů byly totiž shromážděny v letech 2015–2016, ale byla na ně použita hranice chudoby stanovená na základě údajů z EU-SILC z roku 2014 (nejnovější údaje dostupné v době sepisování zprávy). Vzhledem k tomu, že se očekává, že bude hranice chudoby pro roky 2015–2016 vyšší, mohla by tato zpráva podcenit míru ohrožení Romů chudobou. V šetření EU-MIDIS II byli respondenti dotazováni ohledně současného měsíčního příjmu své domácnosti. To může vést k podcenění ročního příjmu domácnosti, což znamená, že šetření EU-MIDIS II může přeceňovat osoby ohrožené chudobou. Oproti tomu údaje shromážděné pro ukazatel Eurostatu poskytují informace ohledně ročních příjmů domácnosti.

Celkově žije s příjmem pod příslušnou vnitrostátní hranici ohrožení chudobou 80 % dotazovaných Romů (obrázek 1). Pro porovnání: v roce 2014 bylo v průměru po celé EU ohroženo chudobou 17 % populace. Ve Španělsku (98 %), Řecku (96 %) a Chorvatsku (93 %) má

téměř celá populace pokrytá šetřením příjmy pod vnitrostátní hranicí příjmové chudoby. Tato míra je nejnižší v České republice (58 %), nicméně i tak je téměř šestkrát vyšší než u obecné populace.

Obrázek 1: Míra ohrožení chudobou (pod 60 % mediánového ekvivalizovaného příjmu po sociálních transferech) u Romů, ve srovnání s mírou Eurostatu pro obecnou populaci v roce 2014, podle členských států EU (v %) ^{a, b}

Poznámky: n.a. Nepoužije se. Hodnotu pro Portugalsko nelze zveřejnit, protože chybí vysoký počet hodnot (> 50 %).

^a Ze všech osob v romských domácnostech (n = 26 571); vážené výsledky.

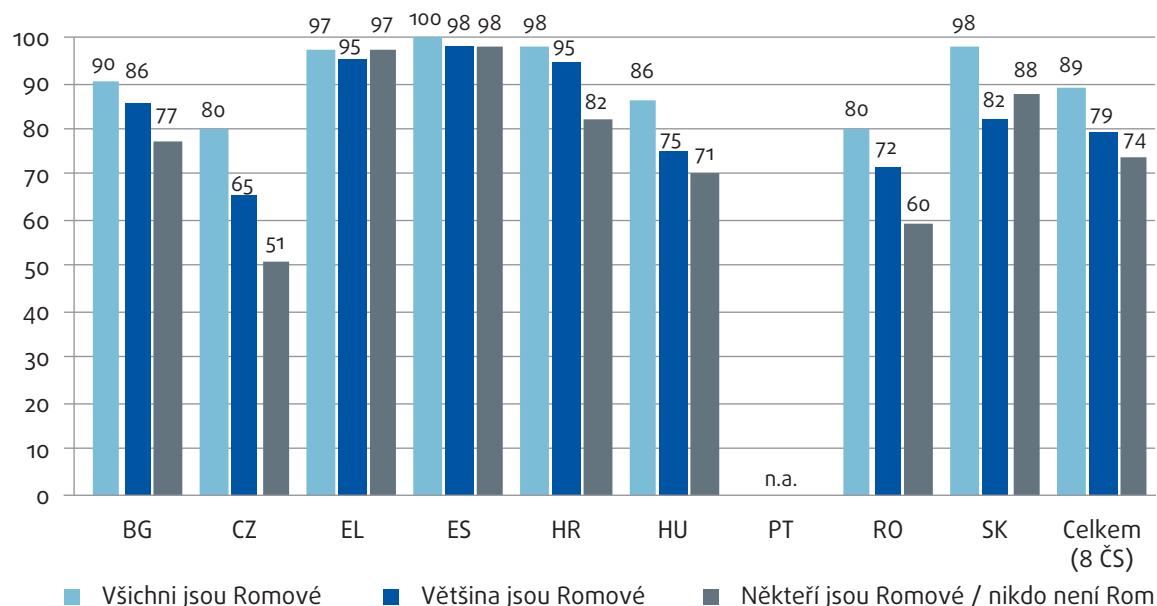
^b Míra ohrožení chudobou na základě šetření EU-MIDIS II představuje všechny osoby s ekvivalizovaným disponibilním současným měsíčním příjmem nižším, než je jedna dvanáctina vnitrostátní hranice ohrožení chudobou stanovená pro rok 2014 (jak ji zveřejnil Eurostat). Ekvivalizovaný disponibilní příjem je celkový příjem domácnosti po zdanění a dalších odvodech vydělený počtem členů domácnosti přepočtený na ekvivalizovaný příjem dospělé osoby, kdy byla použita tzv. upravená ekvivalenční stupnice OECD (1-0,5-0,3). Eurostat [ilc_lio2] (staženo 14. 9. 2016).

Zdroj: FRA, EU-MIDIS II 2016, Romové; Eurostat, EU-SILC 2014.

Zdá se, že příjmová chudoba souvisí s koncentrací Romů v některých rezidenčních oblastech. Ve většině zemí je podíl Romů ohrožených chudobou nejvyšší v oblastech, které respondenti označují za oblasti obývané rezidenty, z nichž jsou „všichni“ nebo „většina“ romského původu (obrázek 2). Výjimku tvoří Řecko a Španělsko – v těchto členských státech je ohrožení chudobou zvláště vysoké, ale mezi jednotlivými oblastmi se podstatně neliší.

Při dotazování, zda s celkovým příjmem domácnosti vycházejí, uvedlo 92 % dotazovaných Romů, že s tím mají určité problémy, 45 % pak má „vážné problémy“. V Řecku a Portugalsku tento podíl dosahuje 74 % (obrázek 3).

Obrázek 2: Míra ohrožení chudobou ^a a koncentrace ^b Romů v rezidenčních oblastech, podle členských států EU (v %) ^c

Poznámky: n.a. Nepoužije se. Hodnotu pro Portugalsko nelze zveřejnit, protože chybí vysoký počet hodnot (> 50 %).

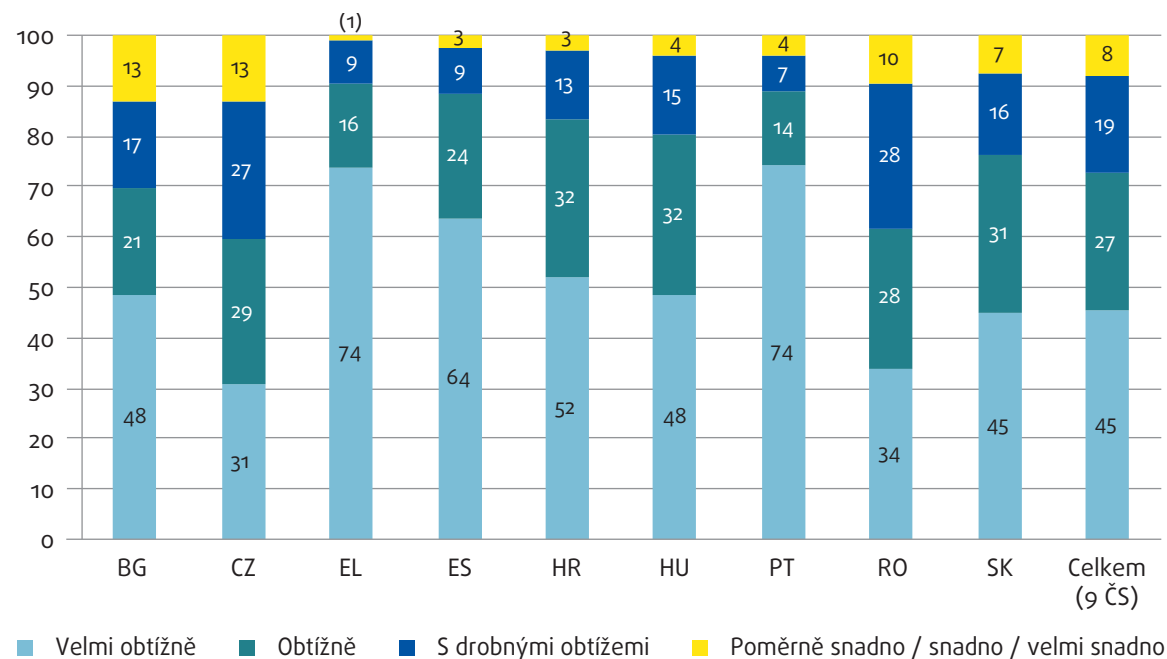
^a Ze všech osob v romských domácnostech, kromě Portugalska (n = 26 419); vážené výsledky.

^b Byl položen dotaz ohledně koncentrace: „Kolik rezidentů v oblasti, kde žijete, je podle vás romského původu jako vy: všichni rezidenti, většina, někteří nebo nikdo?“

^c Z důvodu zaokrouhlování se mohou součty v kategoriích lišit od údajů v textu o jeden procentní bod.

Zdroj: FRA, EU-MIDIS II 2016, Romové.

Obrázek 3: Schopnost „vyjít s penězi“, Romové, podle členských států EU (v %) ^{a, b, c}

Poznámky: ^a Ze všech osob v romských domácnostech (n = 31 334); vážené výsledky.

^b Otázka v šetření: „Vychází vaše domácnost se svým celkovým příjmem?“

^c Z důvodu zaokrouhlování se mohou součty v kategoriích lišit od údajů v textu o jeden procentní bod.

Zdroj: FRA, EU-MIDIS II 2016, Romové.

2.1.2. Hlad

V článku 25 Všeobecné deklarace lidských práv a v článku 11 Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech je stanoveno právo každého na výživu a na nezbytné sociální služby. Právo na sociální pomoc je také stanoveno v článku 34 Listiny základních práv Evropské unie (přístup k sociálnímu zabezpečení a sociální pomoci). Pokud lidé trpí podvýživou a hladem, jsou tyto předpisy jednoznačně porušovány. Výbor OSN pro hospodářská, sociální a kulturní práva vyložil právo na přiměřenou výživu v obecné připomínce č. 12 (1999), kde uvedl, že je toto právo naplňováno, pokud každý muž, žena a dítě, ať už sami o sobě nebo ve společenství, mají kdykoli fyzický a ekonomický přístup k odpovídající výživě nebo k prostředkům pro její opatření. Vymýcení hladu a dosažení potravinové bezpečnosti je dalším pilířem cílů udržitelného rozvoje.

Obrázek 4 ukazuje, že nejméně 7 % dotazovaných Romů žije v domácnosti, kde nejméně jedna osoba v posledním měsíci pravidelně (tj. nejméně 4krát) chodila spát hladová. Tuto situaci zažívá 17 % Romů v Chorvatsku, 13 % Romů v Řecku a 11 % Romů v Maďarsku. V Řecku téměř polovina osob (47 %) žije v domácnosti, kde nejméně jednou za poslední měsíc někdo musel jít spát

Cíle a dílčí cíle udržitelného rozvoje OSN

Cíl č. 2: Vymýtit hlad, dosáhnout potravinové bezpečnosti a zlepšení výživy, prosazovat udržitelné zemědělství.

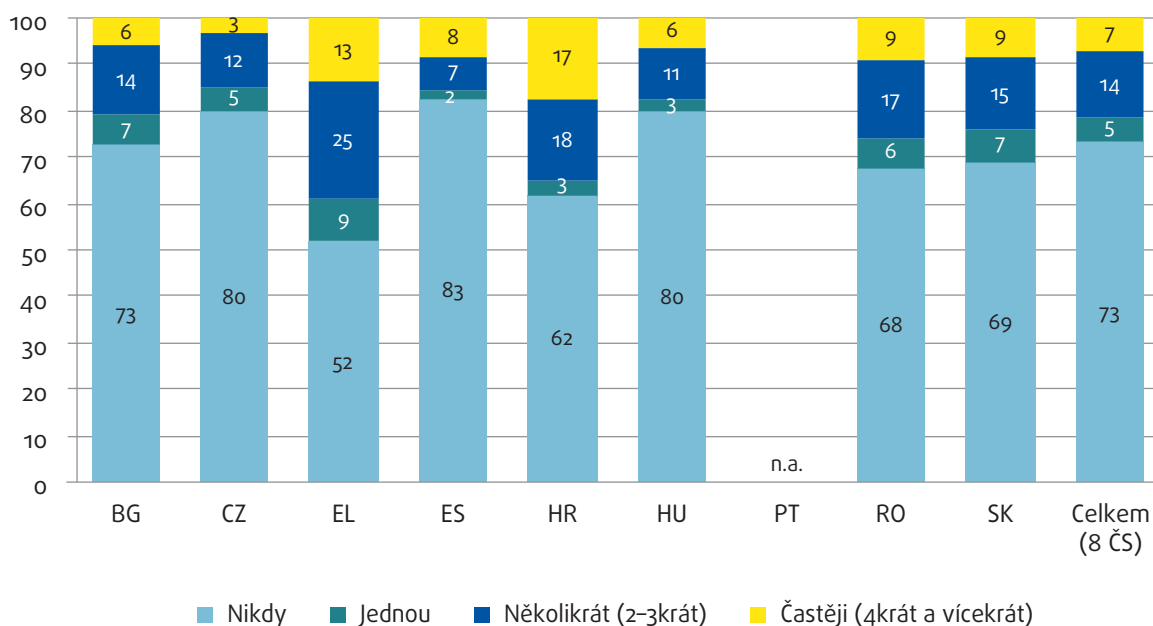
Dílčí cíl 1. Do roku 2030 vymýtit hlad a zajistit přístup všem lidem, zejména chudým a ohroženým, včetně malých dětí, k bezpečné, výživné a dostačující stravě po celý rok.

Dílčí cíl 2. Do roku 2030 odstranit všechny formy podvýživy a do roku 2025 dosáhnout mezinárodně dohodnutých cílů ohledně zakrnění a hubnutí dětí mladších pěti let a vyřešit výživové potřeby dospívajících dívek, těhotných a kojících žen a starších osob.

hladový. To je obzvláště znepokojivé, neboť v Řecku je nejvyšší podíl Romů s placenou prací, která se zdá nedostatečná pro pokrytí i tak základních potřeb, jako je výživa. Zjištění navíc ukazují, že v zemích zahrnutých do šetření v průměru každé třetí romské dítě žije v domácnosti, která v posledním měsíci nejméně jednou čelila hladu.

V porovnání se zjištěními šetření z roku 2011 podíl Romů žijících v domácnosti, kde nejméně jednou za poslední měsíc někdo musel jít spát hladový, klesl v Bulharsku, České republice, Maďarsku a Rumunsku. V Řecku, na Slovensku a ve Španělsku se nezměnil.

Obrázek 4: Romové žijící v domácnosti, kde za poslední měsíc někdo musel jít spát hladový nejméně jednou, několikrát, čtyřikrát a vícekrát, podle členských států EU (v %) ^{a, b}

Poznámky: n.a. Nepoužije se. Hodnotu pro Portugalsko nelze zveřejnit, protože chybí vysoký počet hodnot (> 25 %).

^a Ze všech osob v romských domácnostech (n = 31 793); vážené výsledky.

^b Otázka v šetření: „Musel/a jste vy sám/sama nebo někdo jiný ve vaší domácnosti jít někdy spát hladový/á, protože nebylo dost peněz na jídlo? Pokud ano, kolikrát k tomu došlo v posledním měsíci?“

Zdroj: FRA, EU-MIDIS II 2016, Romové.

2.2. Účast na trhu práce

Článek 15 Listiny základních práv Evropské unie chrání právo pracovat. Prvním hlavním cílem strategie Evropa 2020 je do roku 2020 zajistit, aby 75 % obyvatelstva ve věku od 20 do 64 let bylo zaměstnáno. Doporučení Rady z roku 2013 doporučuje členským státům, aby provedly účinná opatření k dosažení uvedeného hlavního cíle, včetně boje proti chudobě a podpory první pracovní zkušenosti, odborného vzdělávání, profesní přípravy na pracovišti, celoživotního učení a rozvoje dovedností i podpory samostatné výdělečné činnosti a podnikání. Tři z dílčích cílů cíle udržitelného rozvoje č. 8 („Podporovat trvalý, inkluzivní a udržitelný hospodářský růst, plnou a produktivní zaměstnanost a důstojnou práci pro všechny“) se zaměřují na účast na trhu práce.

Cíle a dílčí cíle udržitelného rozvoje OSN

Cíl č. 8: Podporovat trvalý, inkluzivní a udržitelný hospodářský růst, plnou a produktivní zaměstnanost a důstojnou práci pro všechny.

Dílčí cíl 5. Do roku 2030 dosáhnout plné a produktivní zaměstnanosti a zajistit důstojnou práci pro všechny ženy a muže, včetně mladých lidí a osob se zdravotním postižením, a zajistit stejnou odměnu za rovnocennou práci.

Dílčí cíl 6. Do roku 2020 podstatně snížit podíl mladých lidí, kteří nepracují ani nestudují.

Dílčí cíl 8. Chránit práva a podporovat bezpečné a stabilní pracovní podmínky pro všechny pracující, včetně pracujících migrantů – zejména žen, a lidí na nejistých pracovních místech.

2.2.1. Pracovní aktivita - hlavní činnost

V době šetření v průměru každý čtvrtý Rom ve věku od 16 let (25 %) popsal svou hlavní pracovní aktivitu jako „zaměstnaný“ nebo „samostatně výdělečně činný“ (tabulka 1). Toto zahrnuje práci na plný i na částečný úvazek i „příležitostnou práci“, pokud je považována za hlavní činnost.¹⁸ V obecné populaci v příslušných devíti členských státech EU uvádí, že je zaměstnáno, téměř dvakrát tolik osob (64 %).¹⁹ Ve srovnání se zjištěními šetření z roku 2011 nelze pozorovat žádné významné zlepšení. Subjektivně vnímaná zaměstnanost Romů je nejvyšší v Řecku (43 %), následují Maďarsko (36 %)

a Portugalsko (34 %). Nejnižší míra zaměstnanosti byla zjištěna v Chorvatsku (8 %) a ve Španělsku (16 %).

Třetina členů domácnosti (34 %) dotazovaných Romů se prohlašuje za „nezaměstnané“; tento podíl přesahuje 50 % v Chorvatsku (62 %), Španělsku (57 %) a v Bulharsku (55 %). Obzvláště nízký podíl subjektivně vnímané nezaměstnanosti byl zjištěn v Rumunsku (5 %), Portugalsku (17 %) a v Maďarsku (23 %). Vzhledem k tomu, že vnímání vlastní nezaměstnanosti a podíl osob na domácích pracích spolu souvisí, bylo by zapotřebí bližší šetření na úrovni jednotlivých zemí, aby se zjistilo, zda jde o nedostatečné hlášení nezaměstnanosti nebo o odchod z trhu práce a zda jsou způsobeny rezignací.

Tabulka 1 navíc ukazuje značný rozdíl mezi pohlavími: jako svou hlavní činnost uvádí „zaměstnaní“ 34 % romských mužů, ale pouze 16 % romských žen. V obecné populaci je rozdíl mezi pohlavími také značný, ale není tak velký jako u Romů (zaměstnáno je 71 % mužů oproti 57 % žen). Rozdíl mezi pohlavími v účasti na trhu práce u Romů lze vysvětlit tím, že hlavní činností žen je jejich vyšší zapojení do domácích prací. Šetření zaměřené na Romy z roku 2011 také odhalilo podstatný rozdíl mezi pohlavími v účasti na trhu práce a vyšší podíl žen, jejichž hlavní činností byly „domácí práce“, které jsou v roce 2016 (a byly i v roce 2011) po „nezaměstnanosti“ druhou nejvíce zastoupenou subjektivně vnímanou kategorií činnosti. Podle zjištění šetření EU-MIDIS II 28 % všech dotazovaných romských žen uvádí „domácí práce“ jako svou hlavní činnost oproti 6 % všech romských mužů. Tento poměr je u romských žen ve srovnání s obecnou populací vysoký, což lze vysvětlit očekáváními tradičních genderových rolí.²⁰

Přibližně 12 % romských respondentů uvádí jako svou hlavní činnost „důchod“ a mezi muži a ženami zde není žádný podstatný rozdíl. Tato hodnota je poměrně nízká a odráží skutečnost, že Romové jsou ve srovnání s obecnou populací v průměru mladší. To lze vysvětlit vyšší mírou porodnosti a nižší střední délkou života Romů ve většině zemí zahrnutých do šetření.²¹ Podíl Romů „v důchodu“ je nejnižší v Chorvatsku a Řecku, kde činí 2 %.

¹⁸ „Hlavní pracovní aktivita“ se dotazuje u všech členů domácnosti o jejich současném stavu ve vztahu k zaměstnání. Liší se od konceptu zaměstnání používaným MOP a konceptem používaným ve výběrovém šetření pracovních sil (proměnná MAINSTAT). „Zaměstnanost“ rovněž zahrnuje drobné neplacené práce v rodinném podniku, protože jde o příjem rodiny.

¹⁹ Na základě údajů vyžádaných od Eurostatu z výběrového šetření pracovních sil ohledně subjektivně vnímaného stavu zaměstnanosti (MAINSTAT), věk 15 a více let.

²⁰ FRA (2014).

²¹ Fundación Secretariado Gitano (ed.) (2009).

Tabulka 1: Stávající hlavní pracovní aktivita v devíti členských státech EU, všechny osoby v romských domácnostech ve věku 16 a více let (v %) ^{a, b}

Členský stát EU		Zaměstnaný	Nezaměstnaný	Nepracující z důvodu nemoci nebo zdravotního postižení	Domácí práce	V důchodu	Neaktivní z jiných důvodů (vzdělávání, vojenská služba, jiné)
BG	Ženy	16	59	(1)	6	16	3
	Muži	29	52	(1)	(0)	13	5
	Celkem	23	55	1	3	14	4
CZ	Ženy	21	30	5	18	18	8
	Muži	37	35	3	(1)	16	8
	Celkem	29	32	4	9	17	8
EL	Ženy	20	26	2	48	(1)	(2)
	Muži	67	25	4	(0)	(2)	(2)
	Celkem	43	26	3	25	2	2
ES	Ženy	12	51	3	24	6	4
	Muži	21	63	5	(0)	6	5
	Celkem	16	57	4	12	6	5
HR	Ženy	5	51	4	34	(1)	6
	Muži	11	74	3	(0)	(2)	8
	Celkem	8	62	4	17	2	7
HU	Ženy	26	22	8	14	13	17
	Muži	45	24	5	(0)	16	9
	Celkem	36	23	6	7	14	13
PT	Ženy	23	12	(1)	46	9	9
	Muži	44	22	(1)	(1)	15	18
	Celkem	34	17	(1)	24	12	13
RO	Ženy	13	4	2	59	10	11
	Muži	42	6	4	22	13	13
	Celkem	28	5	3	40	12	12
SK	Ženy	14	46	4	15	13	8
	Muži	26	50	4	(1)	11	8
	Celkem	20	48	4	8	12	8
Celkem (9 ČS)	Ženy	16	32	3	28	12	8
	Muži	34	35	4	6	12	9
	Celkem	25	34	4	17	12	8

Poznámky: ^a Ze všech osob v romských domácnostech ve věku 16 a více let (n = 22 097); vážené výsledky.

^b Výsledky založené na nízkém počtu odpovědí jsou statisticky méně spolehlivé. Proto jsou výsledky založené na 20 až 49 nevážených zjištěních v celkovém součtu za skupinu nebo založené na buňkách s méně než 20 neváženými odpověďmi uvedeny v závorkách. Výsledky založené na méně než 20 nevážených zjištěních v celkovém součtu za skupinu nejsou zveřejněny.

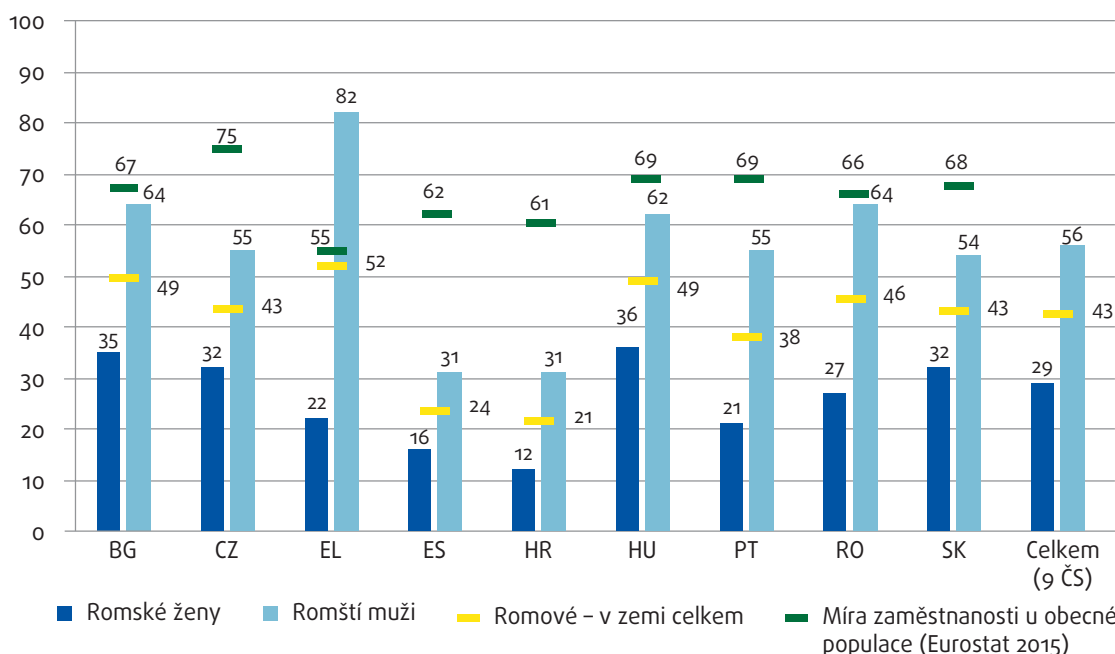
Zdroj: FRA, EU-MIDIS II 2016, Romové.

2.2.2. Placená práce

Termín „placená práce“ odkazuje na osoby, které byly v době šetření „zaměstnané“ nebo „samostatně výdělečně činné“,²² včetně osob, které vykonaly v posledních čtyřech týdnech nějakou placenou práci.²³ Jde o hrubé přiblížení definici míry zaměstnanosti, kterou využívá Eurostat při měření cílů strategie Evropa 2020.²⁴

Otázka, zda osoba „vykonala v posledních čtyřech týdnech nějakou placenou práci“, v průměru přidává 18 procentních bodů k subjektivně vnímané míře zaměstnanosti. Celkově tedy míra placené práce u Romů v devíti členských státech EU zahrnutých do šetření činí 43 % (obrázek 5). To je hluboko pod průměrnou mírou zaměstnanosti v EU-28, která v roce 2015 činila 70 %. Podíl placené práce je nejvyšší v Řecku (52 %) a nejnižší v Chorvatsku (21 %). Ve všech zemích

Obrázek 5: Míra placené práce u romských žen a romských mužů^a ve věku 20–64 let, včetně samostatně výdělečně činných a příležitostně pracujících nebo práce v posledních čtyřech týdnech, v porovnání s cílem míry zaměstnanosti strategie Evropa 2020 v roce 2015 (Eurostat),^b podle členských států EU (v %)

Poznámky: ^a Ze všech osob ve věku 20–64 let v romských domácnostech (n = 17 806); vážené výsledky.

^b Míra zaměstnanosti v roce 2015 v porovnání s cílem strategie Evropa 2020: Eurostat t2020_10 (staženo 13. 9. 2016). Vypočteno vydělením počtu zaměstnaných osob ve věku 20 až 64 let celkovým počtem osob v téže věkové skupině. Ukazatel je založen na pojetí práce MOP, Výběrové šetření pracovních sil.

Zdroj: FRA, EU-MIDIS II 2016, Romové.

- 22 Neplacení pomocníci v rodinných podnicích byli z této definice vyňati.
- 23 Šetření zaměřené na Romy z roku 2011 se nedotazovalo na „jakoukoli placenou práci v posledních 4 týdnech“, takže přímé srovnání s výsledky z roku 2016 není možné.
- 24 Vypočtená míra placené práce není přesně srovnatelná s mírou zaměstnanosti Eurostatu, která je založena na pojetí MÚP a definuje zaměstnanou osobu jako osobu ve věku od 15 let, která během referenčního týdne odpracovala alespoň jednu hodinu za mzdu, zisk nebo rodinný zisk v průběhu referenčního týdne, nebo osobu, která v průběhu referenčního týdne nepracovala, ale měla práci nebo podnik, kterým se dočasně nevěnovala. Míra placené práce vypočtená z šetření zaměřeného na Romy se zakládá na rejstříku domácností a na dotazníku pro respondenty ohledně subjektivně vnímané současné hlavní činnosti. Osoby poskytující neplacenou pomoc v rodinných podnicích byly z tohoto výpočtu vyňaty. Pokud bylo u hlavní činnosti uvedeno „neaktivní“ nebo „neplacený/á“, pak se šetření dotazovalo, zda daná osoba „vykonala v posledních čtyřech týdnech nějakou placenou práci“. Tato otázka měla postihovat také neformální práci a drobné práce, které mohou přispět k přežití rodiny a které mohou být v některých romských domácnostech obzvláště důležité.

byl zjištěn podstatný rozdíl mezi pohlavími, přičemž nejvyšší byl v Řecku (22 % romských žen v placené práci oproti 82 % romských mužů) a v Rumunsku (27 % oproti 64 %). Nejmenší rozdíl mezi pohlavími byl zjištěn ve Španělsku, kde placenou práci v posledních čtyřech týdnech vykonalo 16 % romských žen a 31 % romských mužů.

Podíl Romů s placenou prací se nejvíce blíží míře obecné populace v Řecku, kde míra romských mužů s placenou prací dokonce míru obecné populace překračuje. To lze na jedné straně částečně vysvětlit vysokým podílem Romů, kteří se sami označují jako „samostatně výdělečně činní“ a mají příležitostné práce, což bylo zjištěno i v rámci šetření zaměřeného na Romy z roku 2011. Na druhé straně kombinace vysoké míry placené práce a vysoké míry chudoby (96 % Romů v případě Řecka) poukazuje na to, že mnoho Romů je „chudých pracujících“ nebo že pracují především ve špatně placených zaměstnáních. Ve všech ostatních

zemích je míra Romů v placené práci pod mírou obecné populace, jak u romských mužů, tak u romských žen.

Podíl osob v placené práci se podstatně liší podle věku (tabulka 2), ve všech zemích zahrnutých do šetření lze nalézt podobné vzorce. Placenou práci má celkem 48 % osob ve věku 25–54 let a 38 % osob ve věku 20–24 let. U starších osob je však situace podstatně horší: v průměru má placenou práci pouze 24 % Romů ve věku 55–64 let oproti průměrně 53 % osob ve stejné věkové skupině v EU-28. Pouze v Portugalsku (49 %) a Řecku (48 %) se míra placené práce u Romů starších 55 let blíží mírám zaměstnanosti v obecné populaci, ale u všech skupin jsou míry hluboko pod cílem 75% zaměstnanosti stanoveným ve strategii Evropa 2020. Situace mladých Romů ve věku 16–24 let je obdobně neutěšená: v průměru jich má placenou práci pouze 27 %, přičemž průměrná hodnota mladých ve stejné věkové skupině v EU-28 činí 33 %.

Tabulka 2: Míra placené práce u Romů ve věku 20–64 let, včetně samostatné výdělečné činnosti, příležitostné práce a práce v posledních čtyřech týdnech, podle věkových skupin a zemí (v %) ^{a, b, c}

Členský stát EU	20–24 let	25–54 let	55–64 let	Celkem 20–64 let
BG	45	55	31	49
CZ	34	50	22	43
EL	45	55	48	52
ES	24	25	16	24
HR	22	22	(19)	21
HU	47	56	22	49
PT	28	37	49	38
RO	43	52	22	46
SK	35	48	23	43
Celkem	38	48	24	43

Poznámky: ^a Ze všech osob ve věku 20–64 let v romských domácnostech (n = 17 806); vážené výsledky.

^b Na základě dotazníku pro domácnosti a dotazníku respondentů ohledně subjektivně vnímané současné hlavní činnosti. Pokud bylo u hlavní činnosti uvedeno „neaktivní“, pak se šetření dotazovalo, zda daná osoba „vykonala v posledních čtyřech týdnech nějakou placenou práci“. Osoby poskytující neplacenou pomoc v rodinných podnicích jsou z tohoto výpočtu vyňaty.

^c Výsledky založené na nízkém počtu odpovědí jsou statisticky méně spolehlivé. Proto jsou výsledky založené na 20 až 49 nevážených zjištěních v celkovém součtu za skupinu nebo založené na buňkách s méně než 20 neváženými odpověďmi uvedeny v závorkách. Výsledky založené na méně než 20 nevážených zjištěních v celkovém součtu za skupinu nejsou zveřejněny.

Zdroj: FRA, EU-MIDIS II 2016, Romové.

2.2.3. Mladí lidé, kteří nejsou zaměstnaní ani se neúčastní vzdělávání nebo odborné přípravy

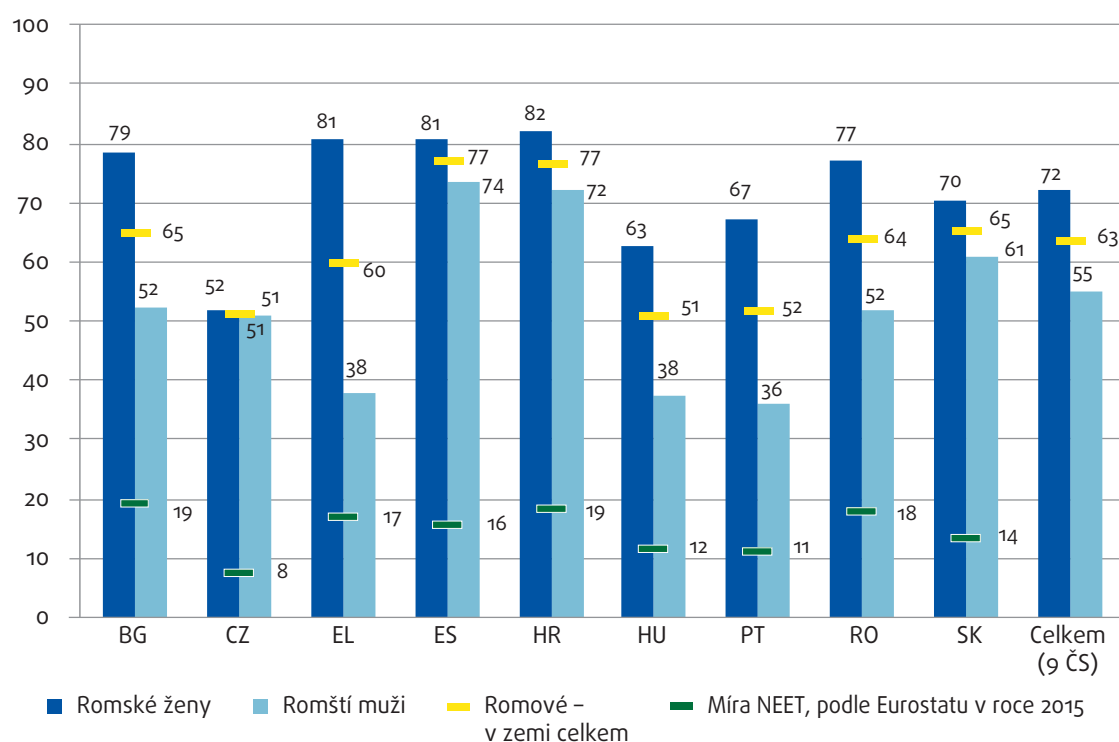
Eurostat každoročně zveřejňuje údaje o osobách ve věku 15-24 let, které nejsou zaměstnané ani se neúčastní vzdělávání nebo odborné přípravy („NEET“). Jde o významný ukazatel podílu mladých lidí, jejichž nejvyšším dosaženým vzděláním je nižší stupeň sekundárního vzdělávání a kteří nejsou zaměstnaní ani se neúčastní vzdělávání nebo odborné přípravy.

Podobný ukazatel vypočtený pro Romy ve věku 16-24 let založený na šetření EU-MIDIS II ukazuje, že podíl

mladých Romů, kteří nejsou zaměstnaní ani se neúčastní vzdělávání nebo dodatečné odborné přípravy jako své hlavní činnosti, činí v průměru 63 % oproti 12 % u obecné populace ve stejné věkové skupině v EU-28.²⁵ Rozdíl mezi mladými Romy a obecnou populací je obzvláště výrazný v České republice, kde podíl Romů, kteří nejsou zaměstnaní ani se neúčastní vzdělávání nebo odborné přípravy, je šestkrát vyšší než u obecné populace (obrázek 6).

I tyto výsledky ukazují značný rozdíl mezi pohlavími. V průměru z devíti zemí zahrnutých do šetření nebylo zaměstnaných ani se neúčastnilo vzdělávání 72 % romských žen ve věku 16-24 let ve srovnání s 55 % mladých

Obrázek 6: Mladí Romové ve věku 16-24 let, kteří nejsou zaměstnaní ani se neúčastní vzdělávání nebo odborné přípravy jako hlavní činnosti, podle členských států EU (v %) ^{a, b, c}

Poznámky: ^a Ze všech osob ve věku 16-24 let v romských domácnostech (n = 4 189); vážené výsledky.

^b Na základě dotazníku pro domácnosti a dotazníku respondentů ohledně subjektivně vnímané současné hlavní činnosti.

^c Míra osob, které nejsou zaměstnané ani se neúčastní vzdělávání nebo odborné přípravy podle Eurostatu v roce 2015: *edat_lfse_20* (staženo 13. 10. 2016). Procento populace ve věku 15-24 let, které není zaměstnané ani se neúčastní vzdělávání nebo odborné přípravy, na základě pojetí práce MOP.

Zdroj: FRA, EU-MIDIS II 2016, Romové; Eurostat, míra NEET v roce 2015, obecná populace.

²⁵ Srovnatelnost mezi mírami NEET EU-MIDIS II a Eurostatu je kvůli rozdílné definici a věkovému pásmu omezená. Pokud by se zohlednili 15letí, vedlo by to k hodnotám NEET, jež by byly o několik procentních bodů nižší. Míra NEET Eurostatu se zakládá na pojetí MÚP, které považuje za zaměstnané osoby, které pracovaly nejméně hodinu v předchozím týdnu, kdežto šetření EU-MIDIS II se dotazovalo na subjektivně vnímanou hlavní činnost.

romských mužů. Rozdíl mezi pohlavími je největší v Řecku, Portugalsku a Maďarsku. V Řecku není zaměstnaných ani se neúčastní vzdělávání nebo odborné přípravy 81 % romských žen ve věku 16–24 let ve srovnání s 38 % mladých romských mužů. Tento podíl dosahuje u mladých romských žen v Portugalsku 67 % a v Maďarsku 63 % a u romských mužů stejné věkové skupiny 36 %, respektive 38 %.

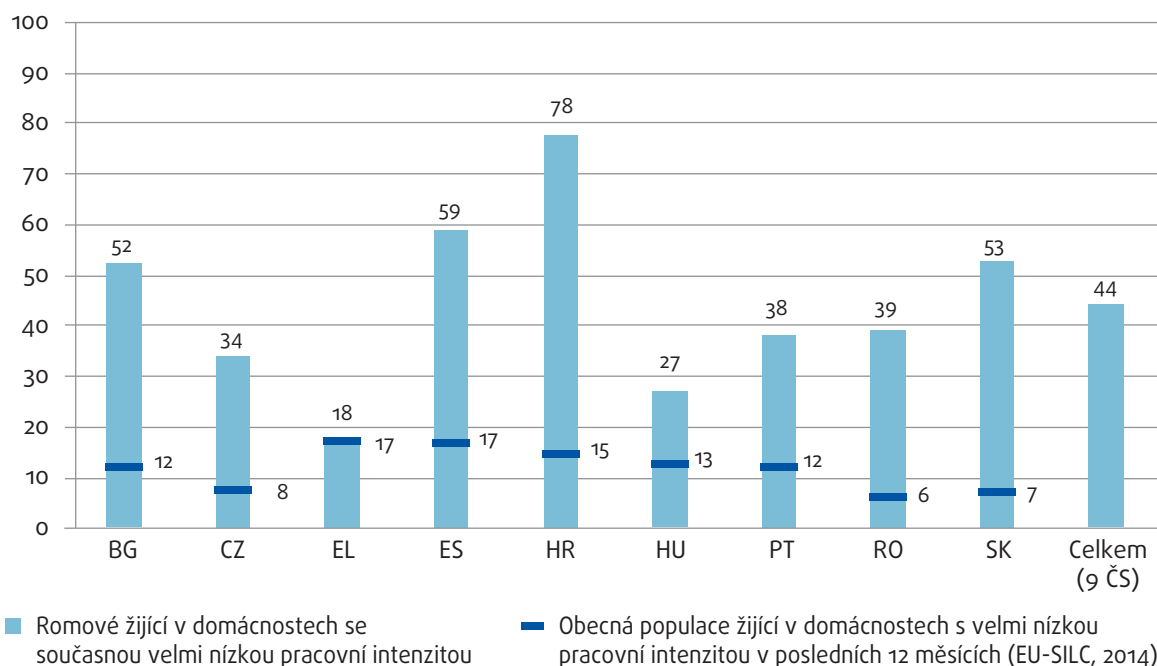
2.2.4. Domácnost s nízkou pracovní intenzitou

Jednou ze složek hlavního ukazatele sociálního začleňování „osoby ohrožené chudobou nebo sociálním vyloučením“ stanoveného ve strategii Evropa 2020 je počet „osob žijících v domácnostech s velmi nízkou pracovní intenzitou“.

Pracovní intenzita je poměr mezi počtem členů domácnosti v produktivním věku (18–59 let, bez osob ve věku 18–24 let, které se účastní vzdělávání), kteří v současnosti pracují, a celkovým počtem členů domácnosti v produktivním věku. Pracovní intenzita je stanovena jako „nízká“, činí-li méně než 20 % celkového pracovního potenciálu domácnosti.²⁶

Výsledky i přes omezenou srovnatelnost ukazují velký rozdíl mezi Romy a obecnou populací ve všech zemích zahrnutých do šetření s výjimkou Řecka (obrázek 7). Hrubým odhadem podle ukazatele Eurostatu z roku 2014 žije v domácnostech s nízkou pracovní intenzitou v průměru 44 % Romů. Oproti tomu podle tohoto ukazatele žije v domácnostech s nízkou pracovní intenzitou 11 % obyvatel EU-28. Nejmenší rozdíl od obecné populace lze

Obrázek 7: Romové ve věku 0–59 let žijící v domácnostech se současnou nízkou pracovní intenzitou, podle členských států EU (v %) ^{a, b, c}

Poznámky: ^a Ze všech osob ve věku 0–59 let v romských domácnostech (n = 33 785); vážené výsledky.
^b Lidé žijící v domácnostech s velmi nízkou pracovní intenzitou jsou definováni jako lidé ve věku 0–59 let, kteří žijí v domácnosti, jejíž členové v produktivním věku (18–59 let) pracují méně než 20 % svého celkového potenciálu, na základě současného stavu činnosti.
^c Míra nízké pracovní intenzity, Eurostat, 2014, ilc_lvhl11 (staženo 13. 9. 2016). Lidé žijící v domácnostech s velmi nízkou pracovní intenzitou jsou definováni jako lidé ve věku 0–59 let, kteří žijí v domácnosti, jejíž členové v produktivním věku (18–59 let) pracovali v předchozích 12 měsících méně než 20 % svého celkového potenciálu.
 Zdroj: FRA, EU-MIDIS II 2016, Romové; Eurostat, EU-SILC z roku 2014, obecná populace.

²⁶ Srovnatelnost s pracovní intenzitou, jak je definována Eurostatem (poměr mezi počtem měsíců, kdy členové domácnosti v produktivním věku (osoby ve věku 18–59 let, bez závislých dětí a mladých ve věku 18–24 let) v referenčním roce pracovali, a celkovým počtem měsíců, kdy tito členové domácnosti teoreticky pracovat mohli), je omezená. U osob, které prohlásily, že pracují na částečný úvazek, byl počet odpracovaných měsíců odpovídajících ekvivalentu plného pracovního úvazku odhadnut na základě počtu hodin obvykle odpracovaných v době rozhovoru. Definice použitá pro EU-MIDIS II poskytuje informace pouze o současné situaci a nezohledňuje rozdíl mezi plným a částečným úvazkem; může tedy podceňovat nízkou pracovní intenzitu.

pozorovat v Řecku (18 % oproti 17 %), což lze vysvětlit vysokým podílem samostatně výdělečně činných Romů. Naopak největší rozdíl lze pozorovat v Chorvatsku (78 % oproti 15 %) a na Slovensku (53 % oproti 15 %).

2.3. Vzdělání

Právo na vzdělání je chráněno podle článku 28 Úmluvy OSN o právech dítěte, již ratifikovaly všechny členské státy EU, a podle článku 14 Listiny základních práv Evropské unie. Členské státy EU mají povinnost zajistit, aby všechny děti měly stejný přístup ke vzdělání, zejména k povinné školní docházce. Podle UNESCO jsou osoby, které nedokončily alespoň povinnou školní docházku, vysoce ohroženy chudobou a mají omezené příležitosti k rozvoji svých schopností učit se a plně rozvinout svůj potenciál.²⁷

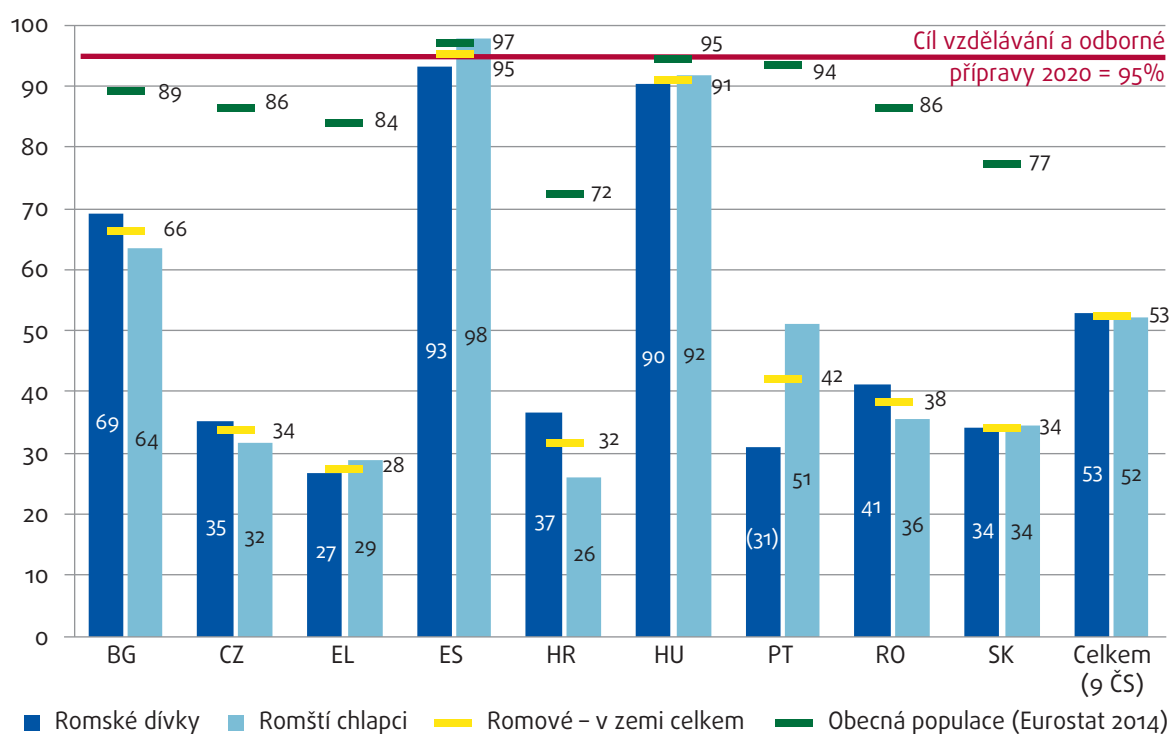
V doporučení Rady z roku 2013 je přístup ke vzdělání stanoven jako klíčová tematická oblast. Doporučuje se v něm, aby členské státy přijaly účinná opatření s cílem zaručit rovné zacházení a úplný přístup romských chlapců a dívek ke kvalitnímu a většinovému vzdělávání a zajistily, aby všichni romští žáci dokončili alespoň povinnou školní docházku. Ukazatele uvedené v tomto oddíle odrážejí klíčová opatření navrhovaná v doporučení.

2.3.1. Účast ve vzdělávání

Předškolní vzdělávání

Předškolní vzdělávání a rozvoj jsou důležitými určujícími faktory pro budoucí životní příležitosti. Je zásadní poskytnout romským dětem stejný start do života jako jejich neromským vrstevníkům, aby se přerušil cyklus mezi-generačního předávání chudoby.²⁸ Strategický rámeček

Obrázek 8: Děti ve věku od čtyř let do věku pro zahájení povinné základní školní docházky (v každé zemi se liší), podle členských států EU (v %) ^{a, b, c, d}

Poznámky: ^a Ze všech osob ve věku od čtyř let do věku pro zahájení povinné základní školní docházky (liší se podle zemi), které žijí v romských domácnostech (n = 1 776); vážené výsledky.

^b Otázka v šetření, na niž respondenti odpovídali u všech dětí, zda pravidelně navštěvují zařízení veřejné nebo soukromé předškolní péče (včetně školky, předškolního zařízení atd.).

^c Různé věkové skupiny pro účast v předškolním vzdělávání v jednotlivých zemích: 4–6 let v Bulharsku a Chorvatsku; 4–5 let v ostatních zemích.²⁹ Věk se počítá podle roku, údaje tudíž nezahrnují předčasné nebo odložené zahájení školní docházky jednotlivých dětí.

^d Eurostat: Cíl Vzdělávání a odborná příprava 2020 –educ_uoe_enra10 (staženo 20. 10. 2016) s využitím údajů z registrů vzdělávacích zařízení.

Zdroj: FRA, EU-MIDIS II 2016, Romové; Eurostat 2014, obecná populace.

27 UNESCO (2010), s. 155.

28 Světová banka (2012).

29 Evropská komise / EACEA / Eurydice (2015).

evropské spolupráce v oblasti vzdělávání a odborné přípravy – Vzdělávání a odborná příprava 2020 – uznává potenciál předškolního vzdělání a péče řešit sociální začlenění a hospodářské problémy. Stanovuje se v něm referenční hodnota, podle níž se má 95 % dětí ve věku od čtyř let do věku pro zahájení povinné základní školní docházky účastnit předškolního vzdělávání.³⁰

Výsledky šetření EU-MIDIS II ukazují, že z devíti zemí zahrnutých do šetření vykazují míru účasti, která se blíží cíli vzdělávání a odborné přípravy 2020, pouze Španělsko (95 %) a Maďarsko (91 %) (obrázek 8). V ostatních státech s výjimkou Bulharska (66 %) se předškolního vzdělávání účastní méně než polovina dětí ve věku od čtyř let do věku pro zahájení povinné základní školní docházky.

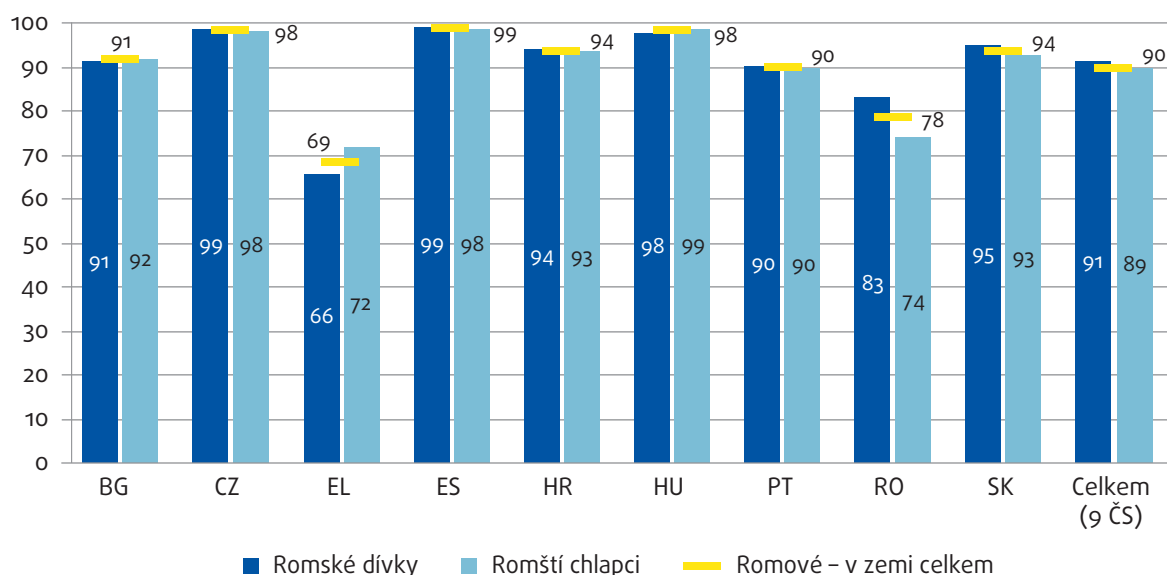
Výsledky šetření EU-MIDIS II ve srovnání s výsledky šetření zaměřeného na Romy z roku 2011 naznačují nárůst míry účasti ve všech zemích s výjimkou Portugalska a Rumunska. Ani tyto míry však nesplňují referenční úroveň EU pro rok 2020 týkající se předškolního vzdělávání a pohybují se velmi hluboko pod mírami obecné populace.

Vzdělávání ve věku pro povinnou školní docházku

Všechny děti ve věku definovaném jako „věk pro povinnou školní docházku“ mají ze zákona povinnost navštěvovat školu. Ve třech z devíti zemí navštěvují školu téměř všechny romské děti, které by se měly účastnit vzdělávání (předškolního, základního, nižšího nebo vyššího sekundárního vzdělávání): 99 % ve Španělsku, 98 % v České republice a 98 % v Maďarsku (obrázek 9). Podíl romských dětí ve věku povinné školní docházky, které navštěvují školu, činí v Rumunsku 77 % a v Řecku 69 %. Šetření EU-MIDIS II zjistilo oproti šetření zaměřenému na Romy z roku 2011 mírně vyšší míru zapsaných k povinné školní docházce ve všech zemích, s výjimkou Rumunska a Slovenska, kde k žádným podstatným změnám nedošlo. V šetření zaměřeném na Romy z roku 2011 nebylo zahrnuto Chorvatsko; údaje šetření EU-MIDIS II ukazují, že míra účasti na povinné školní docházce (94 %) je ve srovnání s ostatními zeměmi zahrnutými do šetření nadprůměrná.

Míry účasti nastíněné na obrázku 9 však neposkytují úplný popis situace. Kromě toho, že se děti účastní povinné školní docházky, je také důležité, aby navštěvovaly školu na úrovni, která odpovídá jejich věku. Tabulka 3 ukazuje, že tomu tak ve všech zemích zahrnutých do šetření vždy není.

Obrázek 9: Děti ve věku povinné školní docházky (v každé zemi se liší), které se účastní vzdělávání, podle členských států EU (v %) ^{a, b}

Poznámky: ^a Ze všech osob ve věku stanoveném daným státem pro povinnou školní docházku žijících v romských domácnostech (n = 7 364); vážené výsledky.

^b Různé věkové skupiny pro věk povinné školní docházky v jednotlivých zemích platné pro školní rok 2015/2016: věk zahájení: 7 (BG), 6 (CZ, ES, HR, PT, RO, SK) a 5 (EL, HU); věk ukončení: 17 (PT), 16 (RO), 15 (BG, ES, HU, SK) a 14 (CZ, EL, HR). (Zdroj: Evropská komise/EACEA/Eurydice (2015).) Věk se počítá podle roku, údaje tudíž nezahrnují předčasné nebo odložené zahájení školní docházky jednotlivých dětí.

Zdroj: FRA, EU-MIDIS II 2016, Romové.

Tabulka 3: Míra zapsaných Romů na příslušné vzdělávací úrovni ve srovnání s obecnou populací, podle věkových skupin a členských států EU (v %) ^{a, b}

Členský stát EU	Věk ^c	Úroveň vzdělání (ISCED 2011) ^g	Romové			Obecná populace ^f	
			Čistá míra zapsaných ^d	Celková míra zapsaných ^e	Neúčastní se žádné úrovně vzdělání	Čistá míra zapsaných	Celková míra zapsaných
BG	7-14	ISCED1+2	89	93	7	88	95
	15-18	ISCED3	40	57	43	83	87
	19-24	ISCED4+	-	-	97	37	41
CZ	6-14	ISCED1+2	89	98	(2)	86	93
	15-18	ISCED3	45	67	33	81	96
	19-24	ISCED4+	-	-	93	35	47
EL	6-14	ISCED1+2	69	73	27	95	95
	15-17	ISCED3	(9)	21	79	88	94
	18-24	ISCED4+	-	-	97	36	43
ES	6-14	ISCED1+2	89	99	(1)	95	95
	15-17	ISCED3	20	44	56	78	94
	18-24	ISCED4+	-	6	94	34	51
HR	7-14	ISCED1+2	95	97	(3)	89	92
	15-18	ISCED3	35	47	53	86	90
	18-24	ISCED4+	-	-	94	40	51
HU	6-13	ISCED1+2	86	99	(1)	77	88
	14-18	ISCED3	28	59	41	72	93
	18-24	ISCED4+	-	7	93	35	55
PT	6-14	ISCED1+2	88	97	(3)	94	95
	15-17	ISCED3	(20)	74	26	74	100
	18-24	ISCED4+	-	-	96	28	45
RO	6-14	ISCED1+2	77	85	15	85	89
	15-18	ISCED3	22	34	66	80	87
	19-24	ISCED4+	-	-	97	32	36
SK	6-14	ISCED1+2	90	94	6	83	88
	15-18	ISCED3	33	58	42	74	91
	18-24	ISCED4+	-	6	94	33	50
Celkem (9 ČS)		ISCED1+2	86	93	7	90	93
		ISCED3	30	52	48	79	92
		ISCED4+	2	5	95	34	47

Poznámky: ^a Pro Romy: ze všech osob v romských domácnostech ve věku stanoveném v dané zemi (6 až maximálně 24 let) pro danou úroveň vzdělání podle ISCED 2011, který platil pro školní rok 2015-2016³¹ (primární vzdělávání: n = 6 195; sekundární vzdělávání: n = 2 865; post-sekundární vzdělávání: n = 3 651).

Pro obecnou populaci: vlastní výpočet založený na Eurostatu: absolutní počet dětí ve věku pro příslušnou úroveň vzdělání zapsaných do takové úrovně vzdělání [educ_uae_enrpo5, educ_uae_enrso2, educ_uae_enrso5, educ_uae_enrso8, educ_uae_enrto2] a absolutní počet dětí ve věku pro příslušnou úroveň vzdělání [demo_pjan], všechny staženy 19. 10. 2016.

^b Výsledky založené na nízkém počtu odpovědí jsou statisticky méně spolehlivé. Proto jsou výsledky založené na 20 až 49 nevážených zjištěních v celkovém součtu za skupinu nebo založené na buňkách s méně než 20 neváženými odpověďmi uvedeny v závorkách. Výsledky založené na méně než 20 nevážených zjištěních v celkovém součtu za skupinu nejsou zveřejněny.

^c Šetření EU-MIDIS II se nedotazovalo na datum narození, ale zaznamenávalo věk v den rozhovoru.

^d Čistá míra zapsaných: podíl dětí daného věku navštěvujících úroveň vzdělání, která odpovídá jejich věku, z celkového počtu dětí daného věku. Čistá míra zapsaných v postsekundárním a terciárním vzdělávání se u Romů ve všech zemích zakládá na méně než 20 zjištěních. Je zde proto uvedena pouze celková hodnota za všechny země, která se však také zakládá na nízkém počtu zjištění.

^e Celková míra zapsaných: podíl dětí daného věku navštěvujících jakoukoli úroveň vzdělání z celkového počtu dětí daného věku.

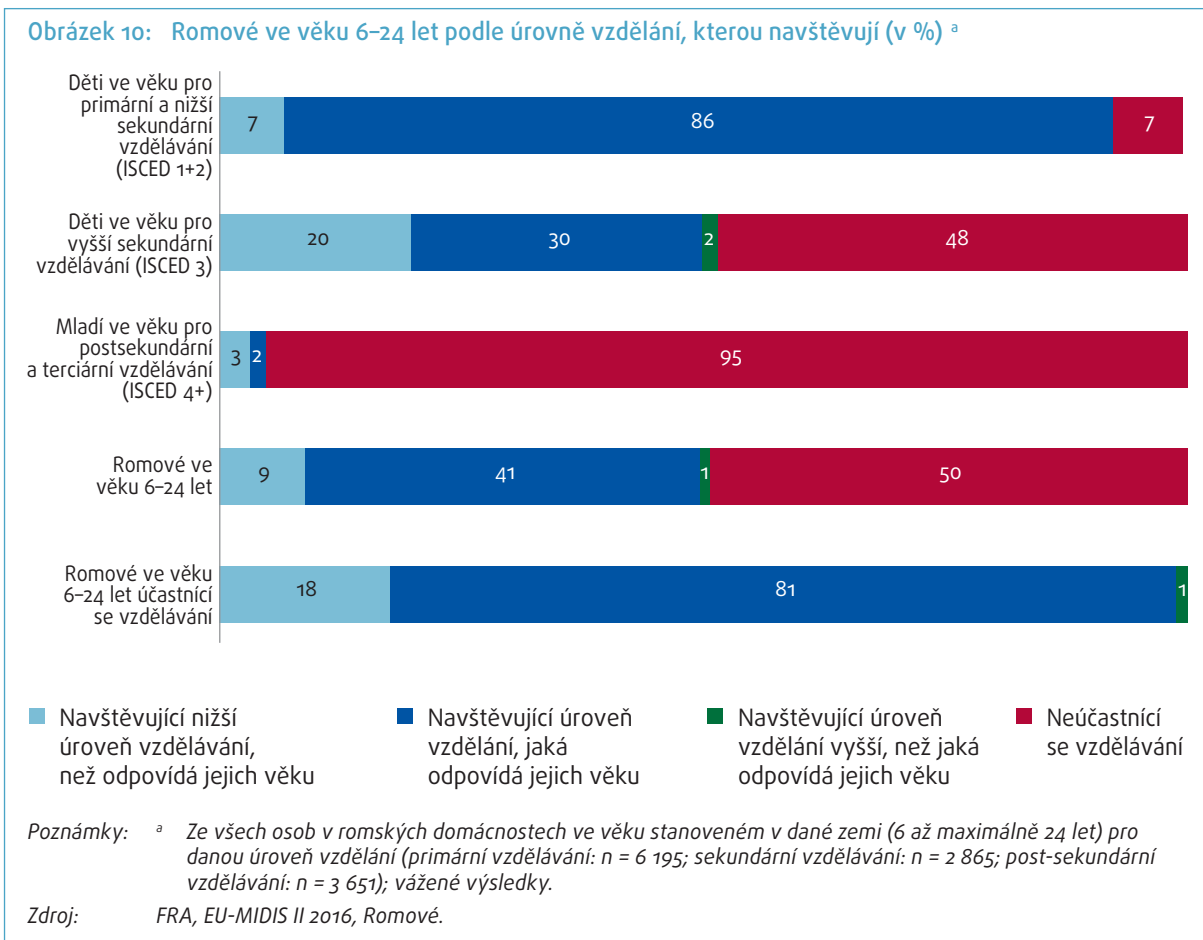
^f Vlastní výpočty založené na Eurostatu 2014.

^g Úrovně vzdělávání podle Mezinárodní standardní klasifikace vzdělání (ISCED) organizace UNESCO z roku 2011, která byla vyvinuta, aby se usnadnilo srovnávání statistik a ukazatelů v oblasti vzdělávání napříč zeměmi na základě jednotných a mezinárodně dohodnutých definic.

Zdroj: FRA, EU-MIDIS II 2016, Romové; Eurostat 2014, obecná populace.

Pokud jde o děti, které navštěvují školu na jiné úrovni, než která odpovídá jejich věku, jakou úroveň vzdělávání navštěvují? Údaje zobrazené na **obrázku 10** ukazují, že polovina Romů ve věku 6 až 24 let školu nenavštěvuje. Z těch, kteří školu navštěvují, jich pouze 1 % navštěvuje zařízení na vyšší úrovni vzdělávání, než odpovídá

jejich věku; 18 % navštěvuje úroveň vzdělání nižší, než odpovídá jejich věku, ať už proto, že opakovali ročník, zahájili školní docházku později nebo obojí. Tento podíl je nejvyšší (20 %) mezi Romy ve věku odpovídajícím vyššímu sekundárnímu vzdělání.

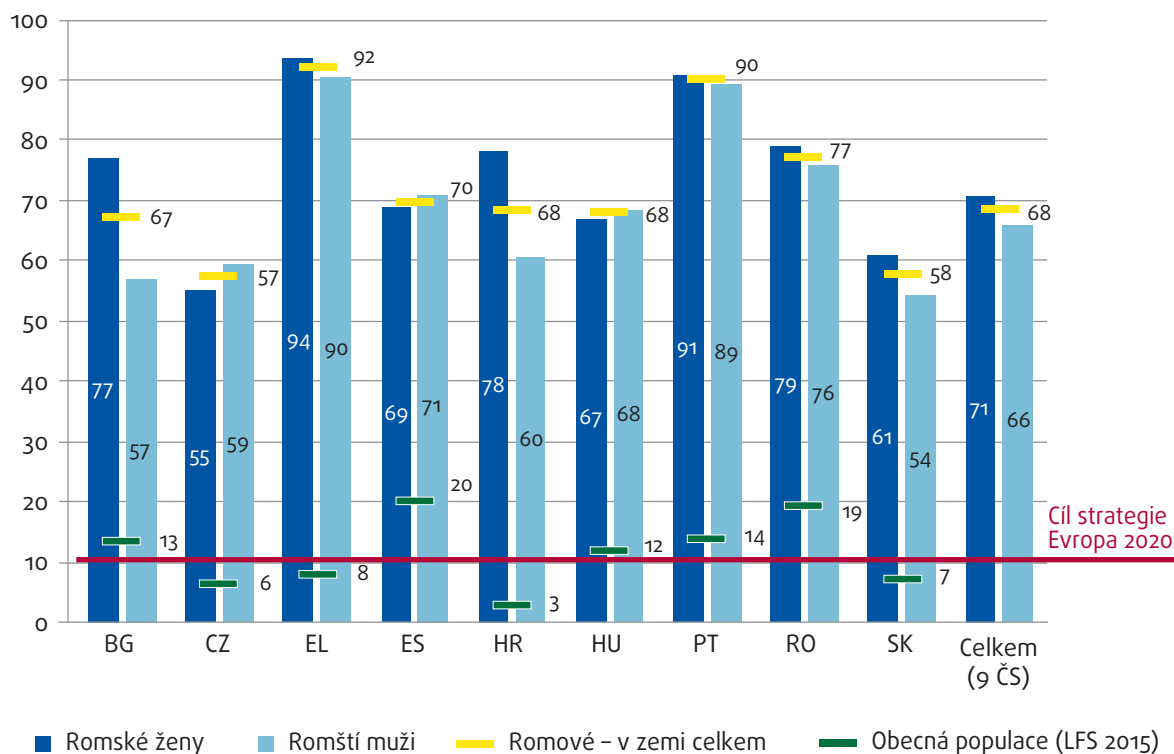

Předčasně ukončena školní docházka a odborná příprava

Osobami, které předčasně ukončily školní docházku a odbornou přípravu, jsou osoby „ve věku 18–24 let, které dosáhly maximálně nižšího sekundárního vzdělání a které se neúčastní dalšího vzdělávání či odborné přípravy“.³² Hlavním cílem strategie Evropa 2020 je snížit podíl dětí, které předčasně ukončují školní docházku, pod 10 %. Výsledky šetření naznačují, že by tento cíl mohl být pro Romy ve všech zemích zahrnutých do šetření do roku 2020 nedosažitelný (**obrázek 11**).

32 Viz [internetové stránky](#) Komise k tomuto tématu.

Obrázek 11: Osoby ve věku 18–24 let, které předčasně ukončily školní docházku a odbornou přípravu^d, podle členských států EU (v %) ^{a, b, c}

Poznámky: ^a Ze všech osob ve věku 18–24 let v romských domácnostech (n = 4 152); vážené výsledky.

^b Na základě dotazníku pro domácnosti. Stejná definice jako pro obecnou populaci, s výjimkou účasti v neformálním vzdělávání nebo odborné přípravě. Ta nebyla v EU-MIDIS II zjišťována, ale Eurostat ji u obecné populace zjišťuje.

^c Míra Eurostatu 2015: edat_lfse_14 (staženo 12. 9. 2016). Podíl populace ve věku 18 až 24 let, který dokončil nanejvýš nižší sekundární vzdělání a neúčastní se dalšího vzdělávání či odborné přípravy.

^d Jako osoby, které předčasně ukončily školní docházku a odbornou přípravu, se označují osoby ve věku 18–24 let, které dokončily nanejvýš nižší sekundární vzdělání (úroveň 0, 1 nebo 2 podle ISCED 2011) a neúčastní se dalšího vzdělávání či odborné přípravy. Tato definice se mírně liší od definice Eurostatu. Eurostat zahrnuje osoby, které se neúčastnily vzdělávání nebo odborné přípravy (ani formální ani neformální) ve čtyřech týdnech předcházejících šetření LFS. Šetření EU-MIDIS II se dotazovalo, zda osoba „navštěvuje školu nebo odbornou přípravu“, a neptalo se výslovně na neformální vzdělávání.

Zdroj: FRA, EU-MIDIS II 2016, Romové; Eurostat, výběrové šetření pracovních sil (LFS) 2015, obecná populace.

2.3.2. Segregace ve vzdělávání

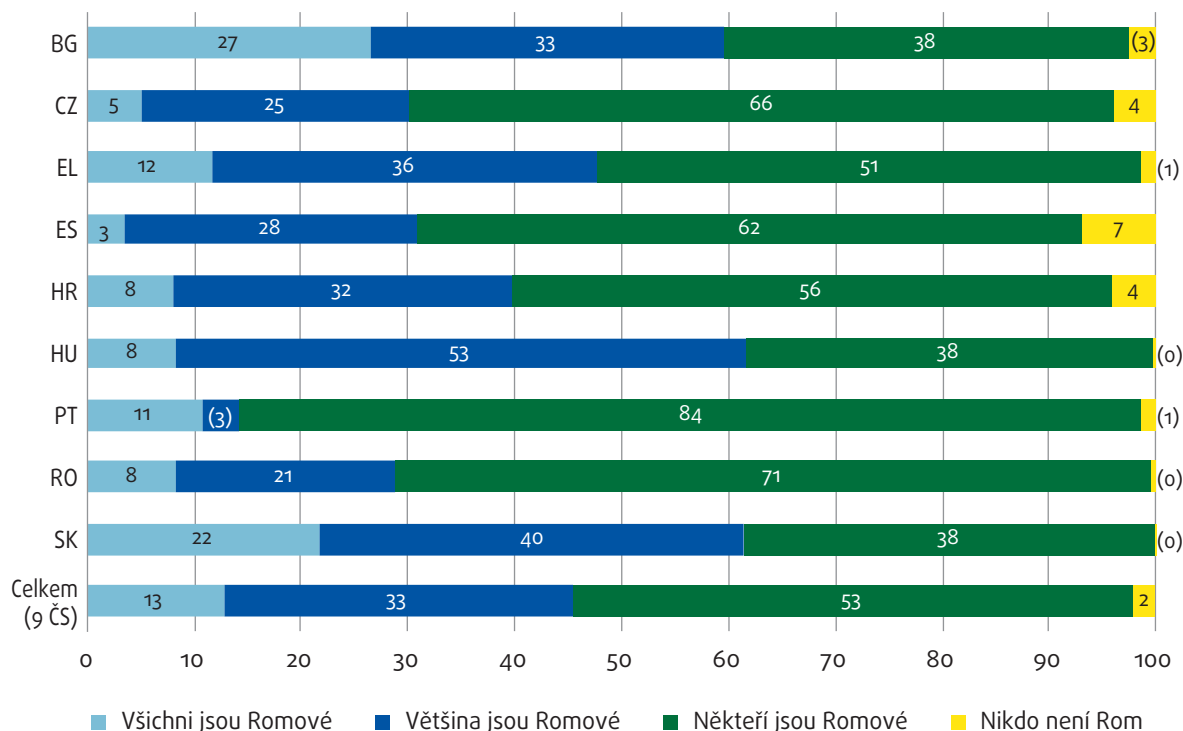
Doporučení Rady z roku 2013 požaduje odstranění veškeré segregace ve školách. Oficiální statistiky ohledně segregace ve školách neexistují. Šetření EU-MIDIS II tedy po respondentech žádalo, aby odhadem uvedli podíl Romů ve třídě nebo ve škole, kterou navštěvují děti z jejich domácnosti, což umožnilo výpočet zástupného ukazatele pro posouzení úrovně segregace v oblasti vzdělávání. Výsledky ukazují, že podíl romských dětí navštěvujících školy, v nichž jsou všichni jejich spolužáci ve škole Romové, se pohybuje od 27 % v Bulharsku do 3 % ve Španělsku (obrázek 12). Podíl dětí, které navštěvují takové školy, je nižší než 10 % v České republice (5 %), Chorvatsku, Maďarsku a Rumunsku (po 8 %). Na Slovensku (62 %), v Maďarsku (61 %) a v Bulharsku (60 %) většina romských dětí navštěvuje školy, v nichž všichni nebo skoro všichni jejich spolužáci jsou Romové.

Je třeba poznamenat, že etnické složení ve školách (nadměrné zastoupení dětí z určité etnické skupiny) může odrážet demografii místa, kde se škola nachází.

Segregace ve třídách je podobná segregaci ve školách. Podíl romských dětí, které navštěvují třídy, kde všichni spolužáci ve třídě jsou Romové, se pohybuje od 29 % v Bulharsku do 4 % ve Španělsku. Budou-li se třídy, v nichž je „většina“ spolužáků Romů, považovat za segregované, pak se podíl dětí, které navštěvují segregované třídy, pohybuje od 63 % na Slovensku do 19 % v Portugalsku.³³

³³ Srovnání s šetřením zaměřeným na Romy z roku 2011 je omezené, neboť kategorie odpovědí v něm byly: „všichni jsou Romové“, „mnozí jsou Romové“, „někteří jsou Romové“, „nikdo není Rom“ nebo „smíšené“. Kategorii „smíšené“ lze obtížně vykládat, proto byla ze šetření v roce 2016 vyřazena.

Obrázek 12: Segregace ve školách – koncentrace romských dětí ve věku 6–15 let ve školách, podle členských států EU (v %) ^{a, b, c}

Poznámky:

- ^a Ze všech osob ve věku 6–15 let v romských domácnostech, které se účastní vzdělávání (n = 6 518); vážené výsledky.
- ^b Otázka v šetření, na niž respondenti odpovídali u všech vzdělávaných dětí ve věku 6–15 let: „Zamyslete se prosím nad školou, kterou [JMÉNO] navštěvuje. Jak velkou část spolužáků ve škole podle vás tvoří Romové: všichni jsou Romové, většina jsou Romové, někteří jsou Romové nebo nikdo není Rom?“
- ^c Výsledky založené na nízkém počtu odpovědí jsou statisticky méně spolehlivé. Proto jsou výsledky založené na 20 až 49 nevážených zjištěních v celkovém součtu za skupinu nebo založené na buňkách s méně než 20 neváženými odpověďmi uvedeny v závorkách. Výsledky založené na méně než 20 nevážených zjištěních v celkovém součtu za skupinu nejsou zveřejněny.

Zdroj: FRA, EU-MIDIS II 2016, Romové.

Umístování romských dětí do škol pro děti se speciálními potřebami je specifickou formou segregace ve vzdělání. Jak bylo vysvětleno v dotazníku, „zvláštní školou“ je škola pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami. Může jít o školu, která poskytuje vzdělávání dětem s poruchami učení, s tělesným nebo vývojovým postižením nebo které mají problémy s chováním. Doporučení Rady z roku 2013 požaduje ukončení veškerého nevhodného umístování romských žáků do speciálních škol. Tento přístup je rozšířen zejména v České republice a na Slovensku: v roce 2016 navštěvovalo zvláštní školy 16 %, respektive 18 % romských dětí ve věku 6–15 let. Tyto dvě země měly nejvyšší podíl dětí navštěvujících „zvláštní školy“ již v roce 2011. Šetření zaměřené na Romy z roku 2011 se dotazovalo, zda dítě někdy navštěvovalo zvláštní školu nebo třídu, která byla především pro Romy, i kdyby to bylo po krátkou dobu; šetření EU-MIDIS II se dotazovalo na *současnou* docházku do zvláštních škol. Přestože tyto údaje nejsou přímo srovnatelné, údaje z roku 2016 jasně ukazují, že pokrok je nedostatečný.³⁴

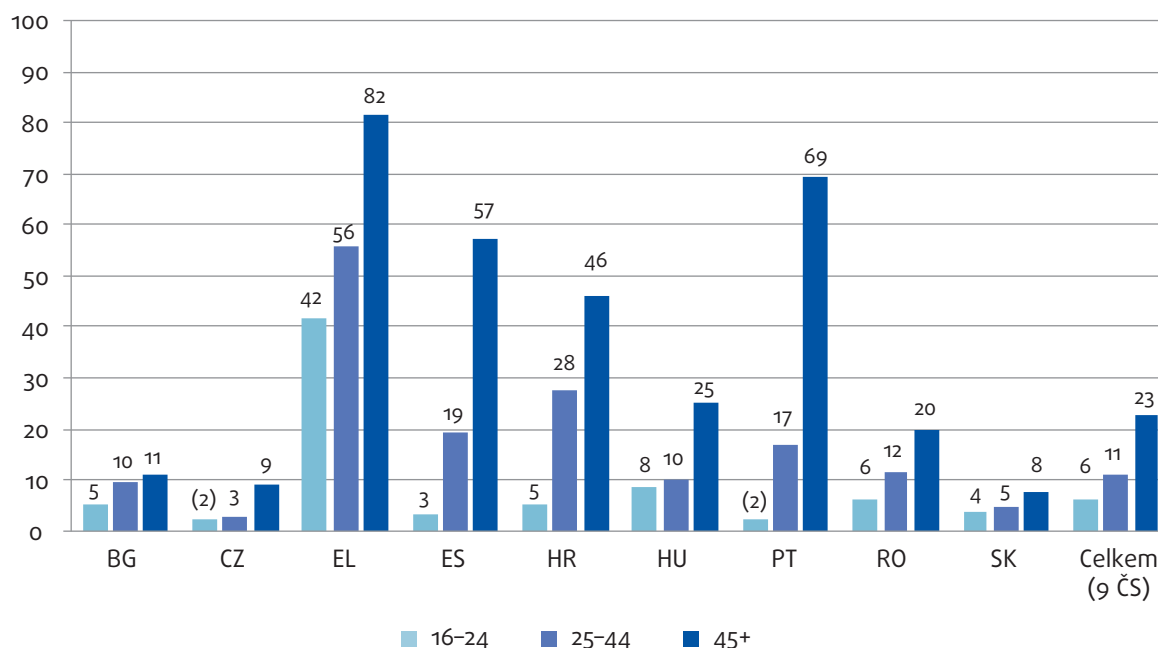
2.3.3. Dosažené vzdělání

Nedokončené formální vzdělání

Výsledky šetření EU-MIDIS II ukazují přetrvávající nízkou úroveň dosaženého vzdělání v romské populaci. Nejvyšší podíl Romů bez dokončeného formálního vzdělání byl ve všech třech věkových skupinách zjištěn v Řecku (obrázek 13). Vysoký podíl lze nalézt také v Portugalsku, Španělsku a Chorvatsku, nízký podíl pak v České republice, na Slovensku a v Bulharsku.

³⁴ Tato otázka byla pokládána pouze v Bulharsku, České republice, Chorvatsku, Maďarsku, Rumunsku, Řecku a na Slovensku.

Obrázek 13: Romové, kteří nedokončili žádnou úroveň formálního vzdělání (ISCED o), podle věkových skupin a členských států EU (v %) ^{a, b, c, d}

Poznámky: ^a Ze všech osob ve věku 16+ v romských domácnostech (n = 21 896); vážené výsledky.
^b Otázka v šetření, na niž respondenti odpovídali u všech 16letých: „Jakou má [JMÉNO] nejvyšší ukončenou úroveň vzdělání?“
^c Byla použita klasifikace ISCED 2011.
^d Výsledky založené na nízkém počtu odpovědí jsou statisticky méně spolehlivé. Proto jsou výsledky založené na 20 až 49 nevážených zjištěních v celkovém součtu za skupinu nebo založené na buňkách s méně než 20 neváženými odpověďmi uvedeny v závorkách. Výsledky založené na méně než 20 nevážených zjištěních v celkovém součtu za skupinu nejsou zveřejněny.

Zdroj: FRA, EU-MIDIS II 2016, Romové.

2.4. Zdraví

V březnu 2014 byl přijat třetí víceletý program činnosti Unie v oblasti zdraví s názvem Zdraví pro růst³⁵ na období 2014–2020, v němž se zdraví dává do souvislosti s hospodářskou prosperitou, protože zdraví ovlivňuje hospodářské výstupy. Doporučení Rady z roku 2013 vyzývá k přijetí účinných opatření k zajištění rovného přístupu Romů k všeobecně dostupným zdravotnickým službám.

2.4.1. Zdravotní pojištění a neuspokojené potřeby v oblasti lékařské péče

Dostupnost zdravotního pojištění je významným určujícím faktorem přístupu k systémům zdravotní péče a zdravotní pojištění je v doporučení Rady z roku 2013 výslovně uvedeno. Pokrytí pojištěním je rovněž zahrnuto mezi evropské základní zdravotní ukazatele

(ukazatel 76).³⁶ Šetření EU-MIDIS II se respondentů dotazovalo, zda příslušný systém základního národního pojištění v současnosti pokrýval jejich náklady na zdravotní péči a zda měli nějaké další zdravotní pojištění.

Výsledky ukazují, že 95 % až 98 % Romů ve Španělsku, Portugalsku a na Slovensku je pokryto systémem základního národního zdravotního pojištění nebo doplňkovým pojištěním (obrázek 14). Stejnou situaci oproti tomu uvedlo pouze 45 % Romů v Bulharsku a 54 % Romů v Rumunsku.

Pro srovnání, podle Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD)³⁷ dosahuje pokrytí zdravotním pojištěním u obecné populace od 94 % do 100 % v České republice, Maďarsku, Portugalsku, na Slovensku a ve Španělsku; v Řecku je veřejným nebo soukromým zdravotním pojištěním kryto 86 % obecné populace.³⁸

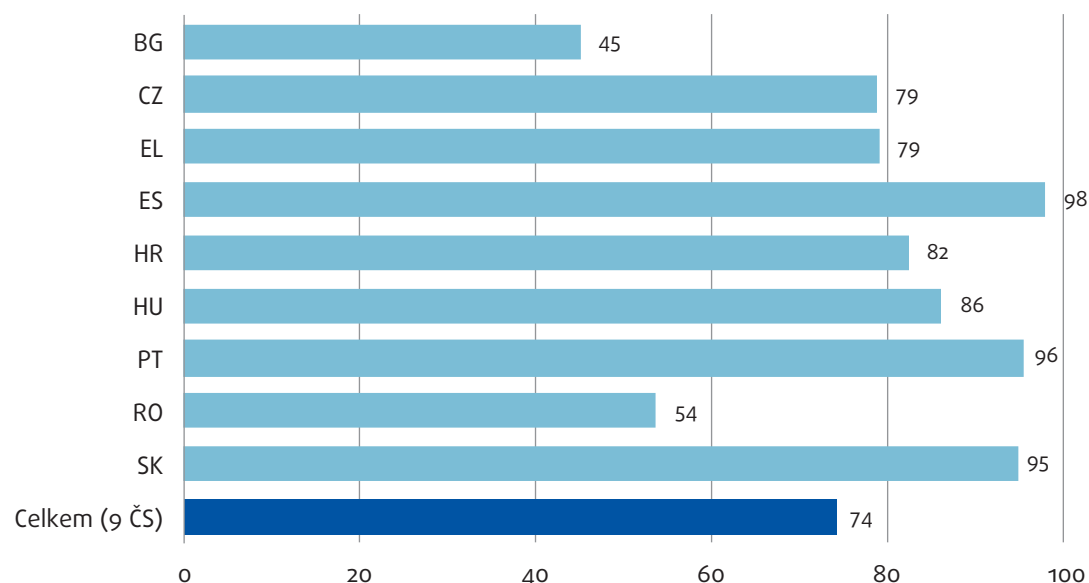
³⁶ Další informace viz [internetové stránky](#) Evropské komise týkající se ukazatelů.

³⁷ Eurostat údaje o pokrytí zdravotním pojištěním v EU neposkytuje.

³⁸ Viz [internetové stránky OECD](#) týkající se statistik ohledně zdravotního stavu.

³⁵ Další informace viz [internetové stránky](#) Komise týkající se programu.

Obrázek 14: Romové ve věku 16 a více let, kteří uvedli, že jsou pokryti systémem základního národního zdravotního pojištění nebo doplňkovým pojištěním, podle členských států EU (v %) ^{a, b}

Poznámky: ^a Ze všech romských respondentů (n = 7 826) kromě těch, kteří odmítli odpovět, vážené výsledky.

^b Otázka v šetření: „Pokrývá v současné době [SYSTÉM ZÁKLADNÍHO NÁRODNÍHO ZDRAVOTNÍHO POJIŠTĚNÍ] výdaje na vaši zdravotní péči? Máte nějaké doplňkové zdravotní pojištění?“

Zdroj: FRA, EU-MIDIS II 2016, Romové.

Pokud jde o podíl Romů pokrytých zdravotním pojištěním, jsou rozdíly mezi šetřením zaměřeným na Romy z roku 2011 a současným šetřením poměrně malé. Bulharsko a Rumunsko nadále vykazují nejnižší míry pokrytí pojištěním.³⁹

Šetření se respondentů rovněž dotazovalo, zda v posledních 12 měsících potřebovali lékařské vyšetření nebo ošetření; pokud ano, pak se šetření dotazovalo, zda toto vyšetření či ošetření podstoupili; pokud nepodstoupili, dotazovalo se šetření proč. Celkově v jednotlivých zemích 1 % až 7 % respondentů uvedlo, že pro ně bylo nemožné potřebnou péči nebo ošetření získat. Výsledky pro Českou republiku, Maďarsko, Portugalsko a Španělsko – kde byly zaznamenány nejnižší míry nespokojených potřeb v oblasti lékařské péče – jsou méně spolehlivé z důvodu nízkého počtu zjištění.

2.4.2. Dlouhodobá omezení činnosti

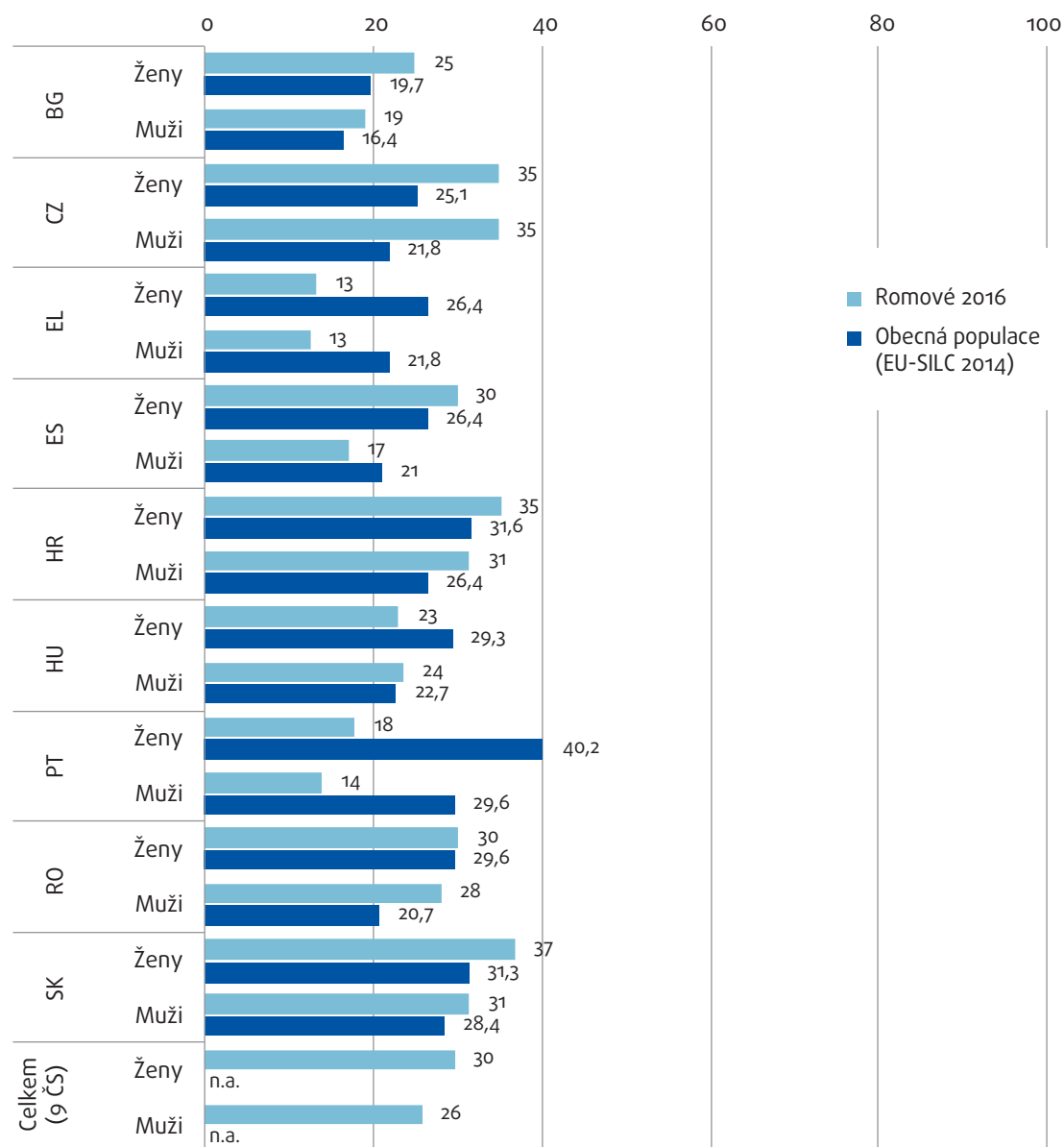
Šetření EU-MIDIS II se dotazovalo respondentů, zda jsou ve svých běžných činnostech omezeni (ať již závažně, či nikoli) kvůli dlouhodobému zdravotnímu problému. To odpovídá ukazateli 35 („Dlouhodobá omezení činnosti“) z evropských základních zdravotních ukazatelů. Nahlášená „míra omezení činnosti“ ukazuje, že v Chorvatsku, České republice a na Slovensku přibližně třetina Romů

(33 %, 35 %, respektive 34 %) uvedla, že jsou jejich každodenní činnosti nějak, ať už závažně nebo v určité míře, omezeny zdravotními problémy. V Bulharsku, Maďarsku, Rumunsku a Španělsku se procento Romů, kteří uvádějí dlouhodobá omezení činnosti, pohybuje od 22 do 29 %, zatímco míra omezení činnosti v Řecku dosahuje 13 % a v Portugalsku 16 %.

Ve čtyřech zemích (Bulharsko, Česká republika, Chorvatsko a Slovensko) je podíl Romů, kteří čelí dlouhodobým omezením činnosti, vyšší než u obecné populace s obdobnými problémy. V Rumunsku je tomu tak u romských mužů, ve Španělsku u romských žen (obrázek 15). V šesti z devíti zemí zahrnutých do šetření také mezi Romy ženy pravděpodobněji než muži uvádějí, že byly kvůli zdravotnímu problému ve svých každodenních činnostech závažně omezeny či v určité míře omezeny. Tento vzorec se objevuje také v obecné populaci. Největší rozdíl v prožitku mezi ženami a muži je ve Španělsku, kde omezení každodenních činností uvádí 17 % romských mužů, zatímco pocit, že zdravotní problémy v určité míře omezily jejich každodenní činnosti, má téměř třetina žen (30 %). V České republice, Řecku a v Maďarsku je oproti tomu rozdíl mezi romskými ženami a muži pouze malý nebo žádný.

³⁹ Šetření zaměřené na Romy z roku 2011 se dotazovalo: „Máte v [země šetření] nějakou formu zdravotního pojištění?“

Obrázek 15: Dlouhodobá omezení činnosti u žen a mužů, u Romů a u obecné populace, podle členských států EU (v %) ^{a, b, c}

Poznámky: n.a. Nepoužije se.

^a Výsledky šetření EU-MIDIS II se zakládají na všech respondentech (n = 7 909) kromě těch, kteří odmítli odpovědět; vážené výsledky. Pro obecnou populaci byla použita stejná definice.

^b Míra Eurostatu 2014: [hlth_silc_06], staženo 20. října 2016. V databázi Eurostatu byly výsledky pro omezení činnosti mužů v České republice označeny za málo spolehlivé.

^c Zahrnuje respondenty, kteří uvedli, že v posledních šesti měsících byly jejich každodenní činnosti „závažně omezeny“ nebo „omezeny, ale nikoli závažně“ z důvodu zdravotního problému.

Zdroj: FRA, EU-MIDIS II 2016, Romové; Eurostat, EU-SILC 2014, obecná populace.

2.5. Bydlení

Přístup k bydlení je základní lidské právo. Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech zaručuje právo na dostatečný byt. Směrnice o rasové rovnosti (2000/43/ES) poskytuje ochranu a záruky pro rovné zacházení, pokud jde o přístup ke zboží a službám, včetně ubytování, a jejich dodávky. Přístup k zajištění bydlení se

základní infrastrukturou je zásadním hlediskem sociálního začleňování. Evropská platforma pro boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení konstatuje: „Jedna z nejextrémnějších forem chudoby a deprivace, která je v posledních letech stále rozšířenější, je [...] vyloučení v oblasti bydlení. [...] domácnosti [jsou] ohroženy nejen nedostatkem tepla nebo chlazení, ale i teplé vody, světla a ostatních

nezbytných prvků“.⁴⁰ Odpovědnost poskytovat dostupné, přiměřené a sociální bydlení spočívá primárně na vnitrostátních a regionálních politikách. Doporučení Rady z roku 2013 vyzývá členské státy, aby přijaly účinnější opatření pro odstranění jakékoli územní segregace, na podporu nediskriminačního přístupu k sociálnímu bydlení a pro zajištění přístupu k veřejným službám v souladu s vnitrostátními právními předpisy.⁴¹ Cíle udržitelného rozvoje OSN č. 6 a 11 rovněž výrazně odrážejí otázku bydlení a některé z jejich dílčích cílů mají pro Romy obzvláštní význam.⁴²

Cíle a dílčí cíle udržitelného rozvoje OSN

Cíl č. 6: Zajistit všem dostupnost vody a sanitačních zařízení.

Dílčí cíl 1. Do roku 2030 zajistit univerzální a rovný přístup k bezpečné a cenově dostupné pitné vodě pro všechny.

Dílčí cíl 2. Do roku 2030 zajistit spravedlivě všem odpovídající sanitační a hygienická zařízení a skoncovat s vylučováním na volných prostranstvích, se zvláštním ohledem na potřeby žen, dívek a lidí v těžké situaci.

Cíl č. 11: Vytvořit inkluzivní, bezpečná, odolná a udržitelná města a obce.

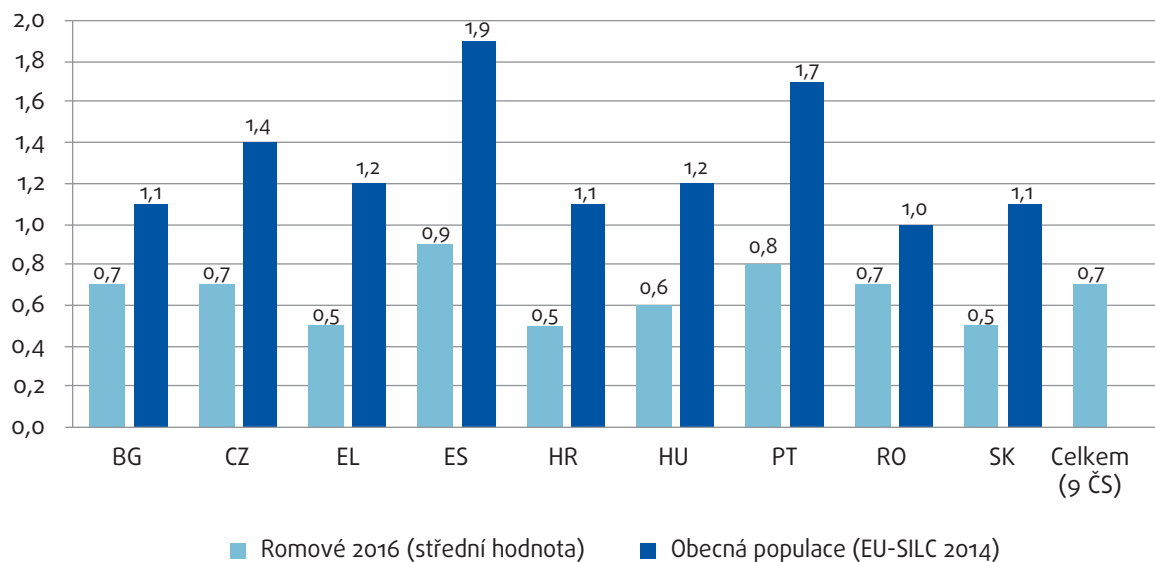
Dílčí cíl 1. Do roku 2030 zajistit všem přístup k odpovídajícímu, bezpečnému a cenově dostupnému bydlení a základním službám, zlepšit podmínky bydlení ve slumech.

2.5.1. Dostatek prostoru v domácnosti

Dostupnost dostatečného osobního prostoru v domácnosti je klíčovým ukazatelem kvality bydlení. Eurostat měří kvalitu bydlení a sleduje především míru přelidněnosti, která měří prostor dostupný v domácnosti při zohlednění velikosti domácnosti a věku jejích členů a situace rodiny.⁴³ EU-SILC také měří průměrný počet místností na osobu podle vlastnických vztahů a typu obydli. Tento ukazatel lze srovnat se zjištěními šetření EU-MIDIS II ohledně romských domácností. Výsledky ukazují, že v romských domácnostech je nedostatečný prostor i nadále problém, což přispívá k závažné depri- vaci v oblasti bydlení. Výsledky ukazují značné rozdíly mezi Romy a obecnou populací (obrázek 16).

Ve srovnání s šetřením zaměřeným na Romy z roku 2011 se všechny země v ukazateli „dostupnost prostoru“ zlepšily. Největší zlepšení lze pozorovat v Rumunsku, Portugalsku a Španělsku.

Obrázek 16: Průměrný počet místností na osobu v domácnosti, Romové a obecná populace (střední hodnota)^{a, b}, podle členských států EU

Poznámky: ^a Všechny osoby žijící v romských domácnostech (n = 33 648); vážené výsledky.

^b Na základě střední hodnoty počtu místností na osobu v domácnosti (bez kuchyně); u obecné populace na základě Eurostatu, EU-SILC 2014, [ilc_lvho03, staženo 8. 9. 2016].

Zdroje: FRA, EU-MIDIS II 2016, Romové; Eurostat, EU-SILC 2014, obecná populace.

40 Evropská komise (2010), s. 5.

41 Viz též doporučení Rady z roku 2013, s. 4.

42 Viz cíl udržitelného rozvoje č. 6 a cíl udržitelného rozvoje č. 11.

43 Pro vysvětlení statistik Eurostatu v oblasti bydlení viz internetové stránky Komise.

2.5.2. Přístup k veřejným službám a základnímu bytovému vybavení

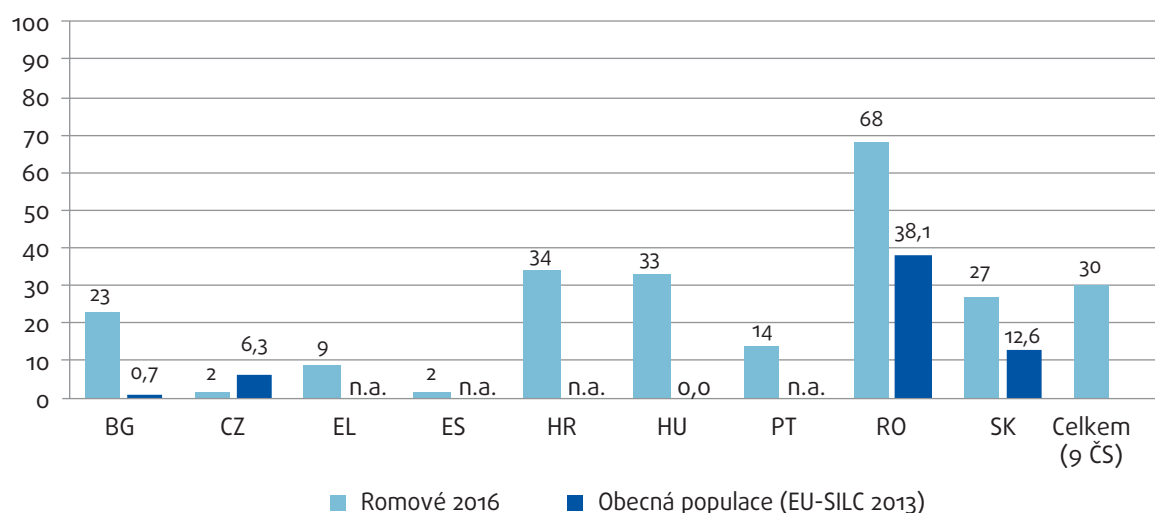
Deprivace v oblasti bydlení se posuzuje prostřednictvím různých ukazatelů nedostatků v oblasti bydlení. Patří sem chybějící základní hygienická zařízení, jako jsou vana, sprcha a vnitřní splachovací toaleta, a celkový stav obydlí, jako jsou zatékající střecha nebo příliš tmavé místnosti nebo hniloba ve zdech nebo okenních rámech.

Přístup k elektřině je klíčovým ukazatelem sociálního začlenění, protože je nutný pro každodenní činnosti, jako je úklid a vaření, a pro osvětlení, aby si děti mohly vypracovávat domácí úkoly. Výsledky šetření EU-MIDIS II ukazují oproti výsledkům šetření zaměřeného na Romy z roku 2011 mírné zlepšení. V Bulharsku, České

republice, Španělsku a v Maďarsku téměř všichni Romové (97–98 %) žijí v domácnostech s dodávkami elektřiny; v Portugalsku je to 88 % a v Řecku 89 % Romů. Ve všech devíti členských státech se podíl obecné populace s přístupem k elektřině blíží 100 %.

Pokud jde o přístup k čisté pitné vodě prostřednictvím připojení k veřejné vodovodní síti, je však situace horší. Výsledky šetření EU-MIDIS II ukazují, že s výjimkou České republiky a Španělska je podíl Romů žijících v domácnostech bez tekoucí vody uvnitř obydlí výrazně vyšší než u obecné populace (obrázek 17). U Romů se pohybuje od 9 % v Řecku do 68 % v Rumunsku. Ve srovnání s výsledky šetření zaměřeného na Romy z roku 2011 se zdá, že se situace zlepšila na Slovensku, v Bulharsku, Řecku a v Rumunsku.

Obrázek 17: Romové žijící v domácnostech bez tekoucí vody uvnitř obydlí, srovnání s obecnou populací, podle členských států EU (v %) ^{a, b, c}

Poznámky: n.a. Nepoužije se.

^a Ze všech osob v romských domácnostech (n = 33 767); vážené výsledky.

^b Na základě podílu osob žijících v romských domácnostech bez tekoucí vody uvnitř obydlí; u obecné populace na základě Eurostatu, EU-SILC 2013 (nejnovější dostupné), „populace připojená k veřejné vodovodní síti“ [end_wat_pop], staženo 8. září 2016.

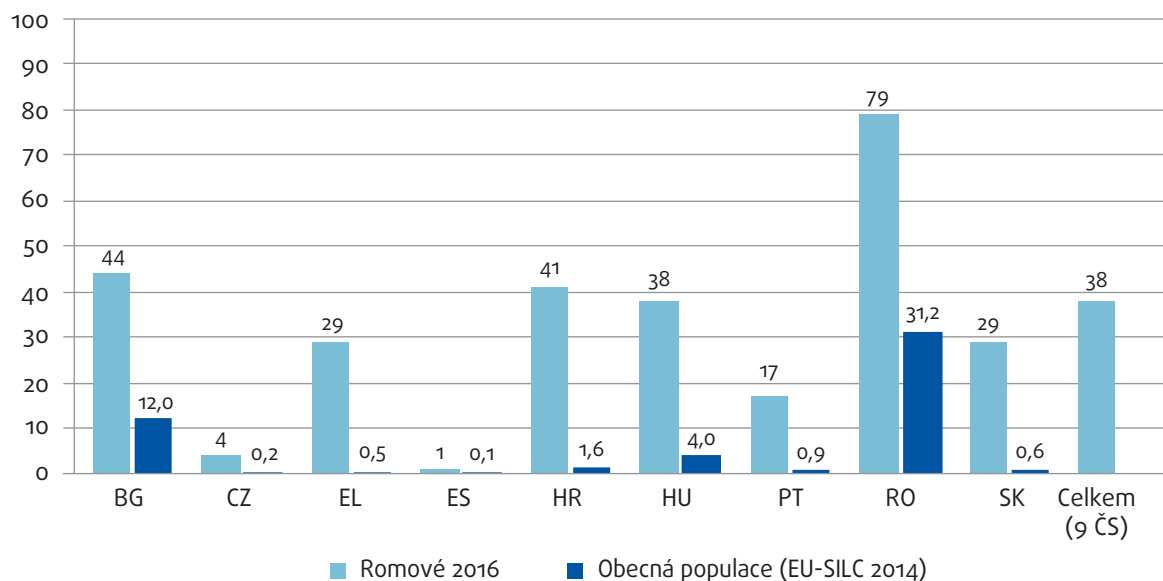
^c Údaje za obecnou populaci nejsou u všech zemí k dispozici. Nedostupnost tekoucí vody se považuje za vzácný jev a příslušné údaje se v EU nezveřejňují pravidelně.

Zdroje: FRA, EU-MIDIS II 2016, Romové; Eurostat, EU-SILC 2013, obecná populace.

Napříč uvedenými devíti členskými státy sice žije mnoho Romů v obydlích bez tekoucí vody, ještě vyšší procento však žije v domácnostech bez vnitřní toalety a sprchy nebo koupelny. Tato míra se pohybuje od 17 % v Portugalsku přes 44 % v Bulharsku až po 79 % v Rumunsku. Nejméně romských domácností bez základních hygienických zařízení se nachází v České republice (4 %) a ve Španělsku (1 %). Podle údajů Eurostatu v sedmi z uvedených devíti členských států (v České republice, Řecku,

Španělsku, Chorvatsku, Maďarsku, Portugalsku a na Slovensku) téměř celá obecná populace žije v domácnostech s těmito zařízeními. V Bulharsku a v Rumunsku oproti tomu přibližně 12 %, respektive 31,2 % obecné populace tato zařízení také nemá (obrázek 18). U Romů je však situace mnohem horší. Ve srovnání s rokem 2011 bylo zjištěno zlepšení v Bulharsku, České republice, Rumunsku a na Slovensku.

Obrázek 18: Romové žijící v obydlích bez vnitřní toalety a sprchy nebo koupelny, ve srovnání s obecnou populací, podle členských států EU (v %) ^{a, b}

Poznámky: ^a Ze všech osob v romských domácnostech (n = 33 764); vážené výsledky.

^b Na základě podílu osob „žijících v obydlích bez vnitřní toalety a sprchy nebo koupelny“. Pro obecnou populaci – [ilc_mdhoos, staženo 8. září 2016].

Zdroje: FRA, EU-MIDIS II 2016, Romové; Eurostat, EU-SILC 2014, obecná populace.

Z pohledu na různé ukazatele kvality bydlení jako na celek vyplývá, že podstatná část Romů žije v domácnostech bez přístupu k nezbytným veřejným službám a bez základních zařízení. Tím jsou ohroženi závažnou deprivací v oblasti bydlení. Je zajímavé, že zatímco v Bulharsku a Maďarsku mají téměř všechny romské domácnosti přístup k dodávkám elektřiny, v domácnostech s přístupem k tekoucí vodě a s vnitřní toaletou nebo koupelnou žije v těchto členských státech nižší podíl Romů.

2.5.3. Kvalita bydlení a okolního prostředí

Závažným problémům týkajícím se kvality bydlení čelí více romských obydlí než obydlí obecné populace. Podíl osob, které uvádějí, že jejich obydlí má zatékající střechu, vlhké zdi, podlahy či základy nebo hnilobu v okeních rámech či podlaze, je nejvyšší v Portugalsku, a to jak u Romů, tak u obecné populace (tabulka 4). Další významnou charakteristikou, která ovlivňuje kvalitu života, je množství světla. U tohoto ukazatele je rozdíl mezi Romy a obecnou populací ještě výraznější. Romové v Portugalsku, na Slovensku, v Maďarsku a v Chorvatsku hlásí nejvyšší podíl osob s nedostatečným množstvím světla v obydlích.

Ve všech zemích Romové u obou těchto ukazatelů kvality bydlení dosahují horších výsledků než obecná populace.

Značný počet Romů má pocit, že znečištění, špína a jiné problémy životního prostředí, jako je kouř, prach a nepříjemné zápachy nebo znečištěná voda, jsou problémem, zejména v České republice a Portugalsku, kde je za problematické označilo 41 %, respektive 36 % respondentů. Stejně je to u téměř třetiny Romů na Slovensku a v Chorvatsku a u více než čtvrtiny Romů v Maďarsku, Španělsku, Bulharsku a Řecku. Rumunsko je jedinou zemí, kde je podíl Romů žijících ve znečištěném prostředí nižší než u obecné populace (tabulka 5). U kriminality, násilí a vandalismu v místní oblasti je situace různorodější. Nejvyšší podíl Romů postižených těmito problémy žije v České republice a ve Španělsku (46 % a 42 %). Oproti tomu v Bulharsku uvádí problémy s kriminalitou, násilím a vandalismem pouze 9 % Romů, přestože v obecné populaci je uvádí jako problém 26,8 % osob.

Tabulka 4: Romové žijící v obydlich se zatékající střechou či s vlhkými zdmi nebo v obydlich s jinými strukturálními problémy a v obydlich, která jsou příliš tmavá oproti obecné populaci, ve srovnání s obecnou populací, podle členských států EU (v %) ^{a, b, c}

Členský stát EU	Považuje obydlí za příliš tmavé		Žije v obydlí se zatékající střechou, vlhkými zdmi, podlahami nebo základy nebo s hnilobou v okenních rámech či podlaze	
	Romové 2016	Obecná populace 2014	Romové 2016	Obecná populace 2014
BG	17	6,8	33	13,2
CZ	17	3,8	21	9,2
EL	18	6,6	37	13,7
ES	15	5,2	26	17,1
HR	23	5,5	43	11,7
HU	25	9,2	44	26,9
PT	39	9,7	66	32,8
RO	14	5,8	26	12,7
SK	30	3,2	38	7
Celkem (9 ČS)	20		32	

Poznámky: ^a Ze všech osob v romských domácnostech („Žije v obydlí...“: n = 33 632; „Považuje...“: n = 33 632); vážené výsledky.
^b „Žije v obydlí...“ se zakládá na „podílu celkové populace, který žije v obydlí se zatékající střechou, vlhkými zdmi, podlahami nebo základy nebo s hnilobou v okenních rámech či podlaze“. Pro obecnou populaci, EU-SILC [ilc_mdho01, staženo 11. září 2016].
^c „Považuje...“ se zakládá na „podílu celkové populace, který považuje své obydlí za příliš tmavé“. Pro obecnou populaci průzkum EU-SILC [ilc_mdho04, staženo 11. září 2016].

Zdroje: FRA, EU-MIDIS II 2016, Romové; Eurostat, EU-SILC 2014, obecná populace.

Tabulka 5: Prostředí obydlí – Romové žijící v oblastech postižených znečištěním, kriminalitou, násilím a vandalismem ve srovnání s obecnou populací, podle členských států EU (v %) ^{a, b, c}

Členský stát EU	Znečištění, špína nebo jiné problémy životního prostředí		Kriminalita, násilí nebo vandalismus v oblasti	
	Romové 2016	Obecná populace 2014	Romové 2016	Obecná populace 2014
BG	27	15,7	9	26,8
CZ	41	13,7	46	13,5
EL	28	23,2	22	16,1
ES	27	10,2	42	11,9
HR	31	5,7	22	2,5
HU	24	15	23	13,9
PT	36	13,7	11	11,6
RO	11	16,8	5	14,9
SK	33	12,2	33	8,7
Celkem (9 ČS)	25		23	

Poznámky: ^a Ze všech osob v romských domácnostech („Znečištění...“: n = 33 370; „Kriminalita...“: n = 32 883); vážené výsledky.
^b „Znečištění“ založené na „podílu celkové populace se znečištěním, špinou nebo jinými problémy životního prostředí v místní oblasti, jako je kouř, prach, nepříjemné zápachy nebo znečištěná voda v místní oblasti“. Pro obecnou populaci průzkum EU-SILC [ilc_mddwo2, staženo 11. září 2016].
^c „Kriminalita, násilí a vandalismus“ založené na podílu celkové populace žijící v místní oblasti s kriminalitou, násilím a vandalismem. Pro obecnou populaci průzkum EU-SILC [ilc_mddwo3, staženo 20. září 2016].

Zdroje: FRA, EU-MIDIS II 2016, Romové; Eurostat, EU-SILC 2014, obecná populace.

2.6. Diskriminace a povědomí o právech

Dodržování lidských práv, včetně práv osob patřících k menšinám, je základní hodnotou, o níž se opírají samotné základy a Smlouvy Evropské unie. Článek 21 Lis-tiny základních práv Evropské unie zakazuje diskriminaci na základě rasového nebo etnického původu. Směrnice o rasové rovnosti (2000/43/ES) zakazuje diskriminaci na tomto základě v oblasti zaměstnání, vzdělávání, sociální ochrany, včetně sociálního zabezpečení a zdravotní péče, a přístupu ke zboží a službám, včetně bydlení.⁴⁴ Cíl udržitelého rozvoje OSN č. 10 snížit nerovnost uvnitř zemí i mezi nimi řeší diskriminaci v kontextu nerovnosti.⁴⁵

Cíle a dílčí cíle udržitelného rozvoje OSN

Cíl č. 10: Snížit nerovnost uvnitř zemí i mezi nimi.

Dílčí cíl 2. Do roku 2030 posilovat a podporovat sociální, ekonomické a politické začleňování všech, bez ohledu na věk, pohlaví, zdravotní postižení, rasu, etnický původ, náboženské vyznání a ekonomické či jiné postavení.

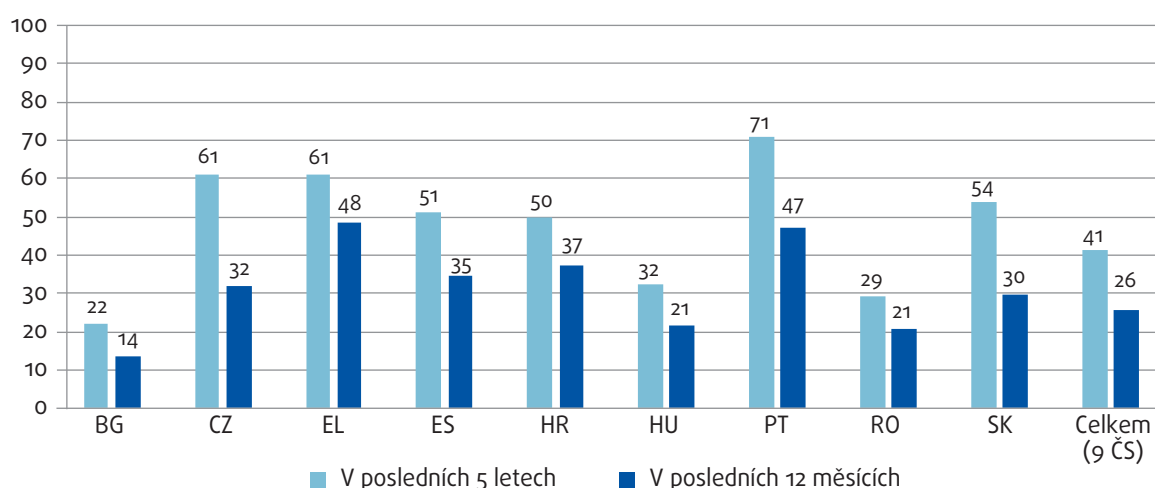
Dílčí cíl 3. Zajistit rovné příležitosti a snížit příjmové nerovnosti, zejména odstraňováním diskriminačních zákonů, politik a postupů a podporou vhodných právních předpisů, politik a postupů.

2.6.1. Celková míra výskytu diskriminace

Šetření se snažilo zjistit celkovou míru výskytu diskriminace tím, že zjistilo podíl romských respondentů, kteří se osobně cítili diskriminováni na základě barvy pleti, etnického původu a náboženství nebo náboženského přesvědčení. Respondenti, kteří uvedli, že se cítí diskriminováni na základě nejméně jednoho z těchto důvodů, byli požádáni o odpověď na následnou otázku, zda k poslednímu případu došlo v posledních 12 měsících. Šetření použilo generický termín „romský původ“ k pokrytí etnického původu a barvy pleti – ve všech následných otázkách.

V průměru se v posledních pěti letech 41 % Romů ze všech devíti členských států EU zahrnutých do šetření cítilo alespoň jednou diskriminováno kvůli svému romskému původu nejméně v jedné z oblastí, na něž se šetření dotazovalo, jako bylo hledání práce, práce, bydlení, zdraví a vzdělání (obrázek 19). Každý čtvrtý Rom (26 %) uvedl, že k poslednímu případu diskriminace na základě jeho romského původu došlo ve 12 měsících předcházejících šetření.

Obrázek 19: Celková míra výskytu diskriminace na základě romského původu v posledních 5 letech a v posledních 12 měsících, podle členských států EU (v %) ^{a, b, c}

- Poznámky: ^a Ze všech romských respondentů ohrožených diskriminací na základě romského původu nejméně v jedné z oblastí každodenního života, na něž se šetření dotazovalo („V posledních 5 letech“: n = 7 745; „V posledních 12 měsících“: n = 7 875); vážené výsledky.
- ^b Oblasti každodenního života, na něž se šetření dotazovalo: hledání práce, v práci, vzdělání (jako vzdělávající se osoba nebo jako rodič), zdraví, bydlení a jiné veřejné či soukromé služby (veřejná správa, restaurace či bar, veřejná doprava, prodejny).
- ^c Zkušenost s diskriminací v „přístupu ke zdravotní péči“ byla zjišťována pouze za posledních 12 měsíců, což vysvětluje rozdílnou velikost vzorku (n) pro obě referenční období.

Zdroj: FRA, EU-MIDIS II 2016, Romové.

⁴⁴ Směrnice o rasové rovnosti, s. 22–26.

⁴⁵ Viz cíl udržitelného rozvoje č. 10.

Tabulka 6 ukazuje míru výskytu diskriminace na základě etnického původu v jednotlivých oblastech života ve 12 měsících předcházejících šetření v devíti členských státech EU, kde byla romská populace šetřena. Celkově v souladu s výsledky předchozích dvou šetření týkajících se Romů (EU-MIDIS I a šetření zaměřeného na Romy z roku 2011) se většina Romů cítí diskriminována na základě romského původu při kontaktu s veřejnými nebo soukromými službami, jako jsou státní úřady, veřejná doprava nebo při vstupu do prodejen, restaurací nebo barů (19 %) a při hledání práce (16 %).

Nicméně počet Romů, kteří se cítili diskriminováni při hledání práce v předchozích 12 měsících, je podstatně nižší, než bylo uvedeno v šetření EU-MIDIS I (38 % v roce 2008 oproti 16 % v roce 2016). To může odrážet zlepšení v tvorbě výběru vzorku šetření, ale také významný pokles nahlášených měr. Oproti tomu ve srovnání se zjištěními šetření zaměřeného na Romy z roku 2011 lze výrazný pokles v této konkrétní oblasti pozorovat v Bulharsku, České republice, Maďarsku a Rumunsku; celkově došlo k poklesu o osm procentních bodů. Míra výskytu diskriminace Romů při hledání práce se však podstatně zvýšila v Portugalsku.

Tabulka 6: Míra výskytu diskriminace na základě romského původu v posledních 12 měsících v jednotlivých oblastech života, podle členských států EU (v %) ^d

Členský stát EU	Při hledání práce ^a	Při práci ^a	Ve vzdělávání (jako vzdělávaná osoba nebo jako rodič) ^a	Bydlení ^a	Jiné veřejné/soukromé služby ^{a,c}	Zdraví ^a	Celkem ^b
BG	7	3	(4)	(3)	10	(3)	14
CZ	28	6	9	25	17	8	32
EL	24	10	(10)	(1)	43	20	48
ES	13	5	7	14	30	7	35
HR	29	(9)	15	(29)	27	10	37
HU	13	4	9	(8)	15	4	21
PT	47	11	(2)	(5)	38	5	47
RO	10	6	4	(6)	17	12	21
SK	22	5	7	(8)	23	11	30
Celkem (9 ČS)	16	5	7	12	19	8	26

- Poznámky:
- ^a Ze všech romských respondentů ohrožených diskriminací na základě romského původu v posledních 12 měsících v uvedené oblasti; vážené výsledky.
 - ^b Ze všech romských respondentů ohrožených diskriminací nejméně v jedné z oblastí každodenního života, na něž se šetření dotazovalo, v posledních 12 měsících (n = 7 875); vážené výsledky.
 - ^c Jiné veřejné/soukromé služby zahrnují: noční klub, bar, restauraci, hotel, státní úřady nebo veřejné služby, veřejnou dopravu a prodejny.
 - ^d Výsledky založené na nízkém počtu odpovědí jsou statisticky méně spolehlivé. Proto jsou výsledky založené na méně než 20 až 49 nevážených zjištěních v celkovém součtu za skupinu nebo založené na buňkách s méně než 20 neváženými odpověďmi uvedeny v závorkách. Výsledky založené na méně než 20 nevážených zjištěních v celkovém součtu za skupinu nejsou zveřejněny.

Zdroj: FRA, EU-MIDIS II 2016, Romové.

Tabulka 7 ukazuje míry výskytu diskriminace na základě romského původu za období pěti let napříč jednotlivými oblastmi. Podobný vzorec rozložení míry výskytu diskriminace lze nalézt i u období 12 měsíců, s výjimkou oblasti „přístup k bydlení“. Tato oblast zahrnuje činnost,

kteřá není častá, takže je zde směrodatnější spíše pětileté referenční období. Výsledky týkající se uplynulých pěti let ukazují, že míra výskytu diskriminace v přístupu k bydlení (41 %) je v daném časovém období stejně vysoká jako v oblasti „při hledání práce“ (40 %).

Tabulka 7: Míra výskytu diskriminace na základě romského původu v posledních 5 letech v různých oblastech života, podle členských států EU (v %) ^d

Členský stát EU	Při hledání práce ^a	Při práci ^a	Ve vzdělávání (jako vzdělávaná osoba nebo jako rodič) ^a	Bydlení ^a	Jiné veřejné/soukromé služby ^{a,c}	Celkem ^b
BG	21	11	6	(14)	11	22
CZ	61	17	19	65	40	61
EL	63	38	20	44	52	61
ES	34	23	15	45	37	51
HR	50	17	22	53	32	49
HU	33	11	15	22	18	32
PT	76	40	13	75	45	71
RO	34	19	10	(13)	21	29
SK	53	18	16	30	44	54
Celkem (9 ČS)	40	17	14	41	28	41

- Poznámky: ^a Ze všech romských respondentů ohrožených diskriminací na základě romského původu v posledních 5 letech v uvedené oblasti; vážené výsledky.
- ^b Ze všech romských respondentů ohrožených v posledních 5 letech diskriminací nejméně v jedné z oblastí, na něž se šetření dotazovalo (s výjimkou přístupu ke zdravotní péči) (n = 7 745); vážené výsledky.
- ^c Jiné veřejné/soukromé služby zahrnují: noční klub, bar, restauraci, hotel, státní úřady nebo veřejné služby, veřejnou dopravu a prodejny.
- ^d Výsledky založené na nízkém počtu odpovědí jsou statisticky méně spolehlivé. Proto jsou výsledky založené na méně než 20 až 49 nevážených zjištěních v celkovém součtu za skupinu nebo založené na buňkách s méně než 20 neváženými odpověďmi uvedeny v závorkách. Výsledky založené na méně než 20 nevážených zjištěních v celkovém součtu za skupinu nejsou zveřejněny.

Zdroj: FRA, EU-MIDIS II 2016, Romové.

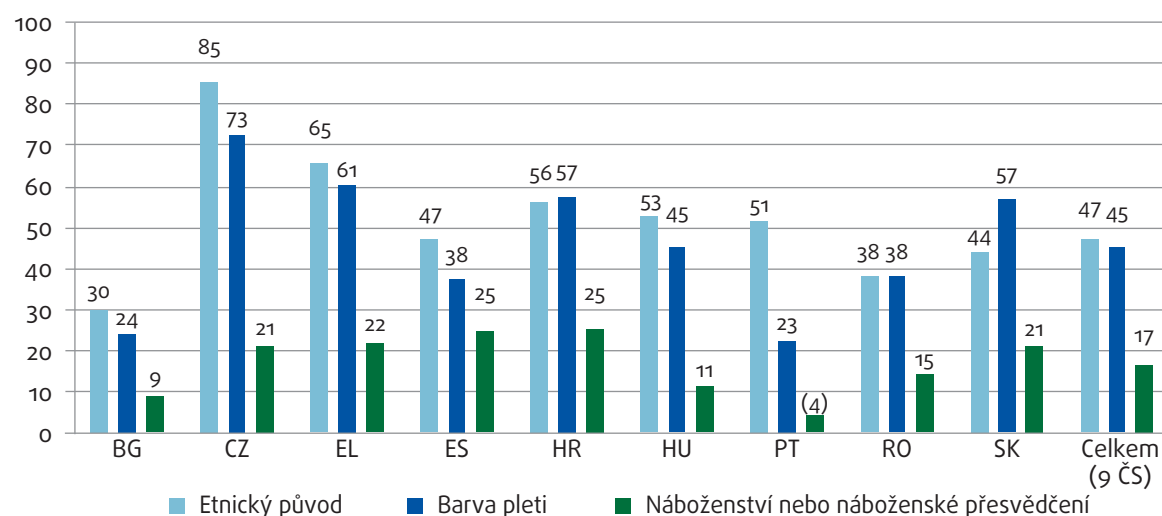
2.6.2. Vnímání rozsahu diskriminace na základě etnického původu

Respondenti byli požádáni, aby posoudili rozšířenost diskriminace na základě barvy pleti, etnického původu a náboženství nebo náboženského přesvědčení ve svých zemích. Podíl Romů, kteří se cítí diskriminováni, je o něco nižší než podíl těch, kteří se domnívají, že diskriminace na základě etnického původu nebo barvy pleti je v jejich společnosti široce rozšířena – toto zjištění odráží skutečnost, že respondenti neposuzovali pouze svoji vlastní zkušenost, ale také zkušenost rodinných příslušníků a přátel. Téměř každý druhý Rom považuje diskriminaci na základě etnického původu nebo barvy pleti ve své zemi za poměrně rozšířenou nebo velmi rozšířenou (obrázek 20).

Výsledky zvláštního průzkumu Eurobarometru č. 437 o diskriminaci v EU v roce 2015 (obrázek 21) ukazují, že vysoké podíly obecné populace v devíti členských státech EU také považují diskriminaci na základě etnického původu ve své zemi za poměrně rozšířenou či velmi rozšířenou.⁴⁶ Existují zde však značné rozdíly mezi průměrným vnímáním Romů a obecné populace. Podíl lidí, kteří se domnívají, že diskriminace na základě etnického původu je v jejich zemi rozšířená, je ve všech zemích kromě České republiky a Chorvatska vyšší u obecné populace (obrázek 21) než u Romů (obrázek 20). V České republice se 52 % obecné populace domnívá, že je v ní rozšířena diskriminace na základě etnického původu, z Romů je to 85 %. V Chorvatsku nebyl tento rozdíl tak výrazný: 56 % Romů oproti 50 % obecné populace.

⁴⁶ Průměr v EU-28 činí 64 % u diskriminace na základě etnického původu a 50 % u diskriminace na základě náboženství nebo přesvědčení. Viz též Evropská komise (2015), s. 14.

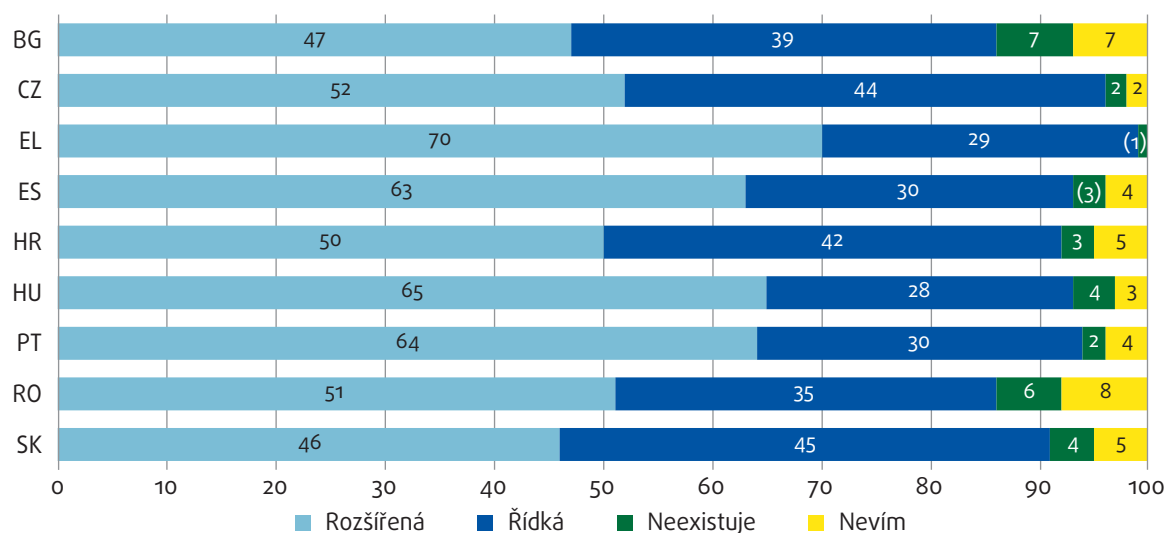
Obrázek 20: Romové, kteří se domnívají, že diskriminace na základě etnického původu, barvy pleti nebo náboženského přesvědčení je v jejich zemi velmi rozšířena nebo poměrně rozšířena, podle členských států EU (v %) ^{a, b, c, d}

- Poznámky:**
- ^a Ze všech romských respondentů (n = 7 947); vážené výsledky.
 - ^b Otázka v šetření: „Mohli/a byste mi prosím u každého z následujících typů diskriminace říct, zda je dle vašeho názoru v [ZEMĚ] velmi řídká, poměrně řídká, poměrně rozšířená nebo velmi rozšířená: diskriminace na základě etnického původu, barvy pleti, náboženství nebo náboženského přesvědčení?“
 - ^c Pro účely této analýzy jsou kategorie „velmi rozšířená“ a „poměrně rozšířená“ spojeny dohromady.
 - ^d Výsledky založené na nízkém počtu odpovědí jsou statisticky méně spolehlivé. Proto jsou výsledky založené na méně než 20 až 49 nevážených zjištěních v celkovém součtu za skupinu nebo založené na buňkách s méně než 20 neváženými odpověďmi uvedeny v závorkách. Výsledky založené na méně než 20 nevážených zjištěních v celkovém součtu za skupinu nejsou zveřejněny.

Zdroj: FRA, EU-MIDIS II 2016, Romové.

Obrázek 21: Rozsah diskriminace na základě etnického původu vnímaný obecnou populací v devíti členských státech EU (zvláštní průzkum Eurobarometru č. 437), podle zemí (v %) ^{a, b, c}

- Poznámky:**
- ^a Otázka v Eurobarometru: „Mohli/a byste mi prosím u každého z následujících typů diskriminace říct, zda je dle vašeho názoru v [NAŠE ZEMĚ] velmi rozšířená, poměrně rozšířená, poměrně řídká nebo velmi řídká: diskriminace na základě etnického původu?“
 - ^b Kategorie odpovědí „velmi rozšířená“ a „poměrně rozšířená“ jsou spojeny dohromady a uvedeny jako „rozšířená“, kategorie „poměrně řídká“ a „velmi řídká“ jsou také spojeny dohromady a uvedeny jako „řídká“.
 - ^c Výsledky založené na nízkém počtu odpovědí jsou statisticky méně spolehlivé. Proto jsou výsledky založené na méně než 20 až 49 nevážených zjištěních v celkovém součtu za skupinu nebo založené na buňkách s méně než 20 neváženými odpověďmi uvedeny v závorkách. Výsledky založené na méně než 20 nevážených zjištěních v celkovém součtu za skupinu nejsou zveřejněny.

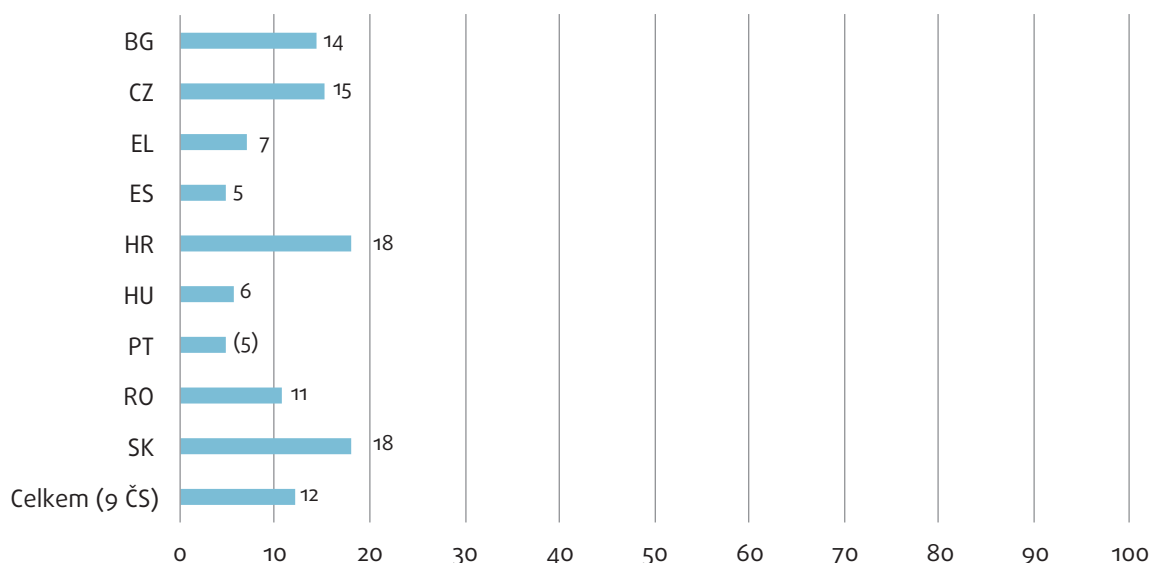
Zdroj: Evropská komise, zvláštní průzkum Eurobarometru č. 437, Diskriminace v EU v roce 2015.

2.6.3. Ohlašování případů diskriminace

Výsledky šetření ukazují, že neohlašování případů diskriminace je mezi Romy stále běžné. V průměru pouze 12 % respondentů, kteří se nejméně jednou v předchozích 12 měsících cítili diskriminováni na základě svého romského původu, nahlásilo poslední případ diskriminace nějakému orgánu nebo podalo stížnost (obrázek 22). Nízké míry ohlašování – v Řecku například

7 % – je třeba chápat v souvislosti s vysokou mírou výskytu diskriminace a třeba chápat v souvislosti s vysokou mírou výskytu diskriminace. Při porovnání s výsledky šetření EU-MIDIS I, kde 21 % Romů dotazovaných v sedmi členských státech uvedlo, že poslední případ diskriminace nahlásilo nějakému orgánu, je zřejmé, že ke zlepšení v ohlašování diskriminace nebo podávání stížností nedošlo.

Obrázek 22: Romové, kteří nahlásili poslední případ diskriminace na základě romského původu nebo ohledně něj podali stížnost, podle členských států EU (v %) ^{a, b, c}

Poznámky: ^a Ze všech romských respondentů, kteří uvedli, že k poslednímu případu diskriminace na základě barvy pleti nebo etnického původu došlo v posledních 12 měsících (n = 3 730); vážené výsledky.
^b Otázka: „Když jste se NAPOSLEDY cítil/a diskriminován/a kvůli svému romskému původu při [oblast], nahlásil/a jste tento případ nebo podal/a jste ohledně něj stížnost?“
^c Výsledky založené na nízkém počtu odpovědí jsou statisticky méně spolehlivé. Proto jsou výsledky založené na méně než 20 až 49 nevážených zjištěních v celkovém součtu za skupinu nebo založené na buňkách s méně než 20 neváženými odpověďmi uvedeny v závorkách. Výsledky založené na méně než 20 nevážených zjištěních v celkovém součtu za skupinu nejsou zveřejněny.

Zdroj: FRA, EU-MIDIS II 2016, Romové.

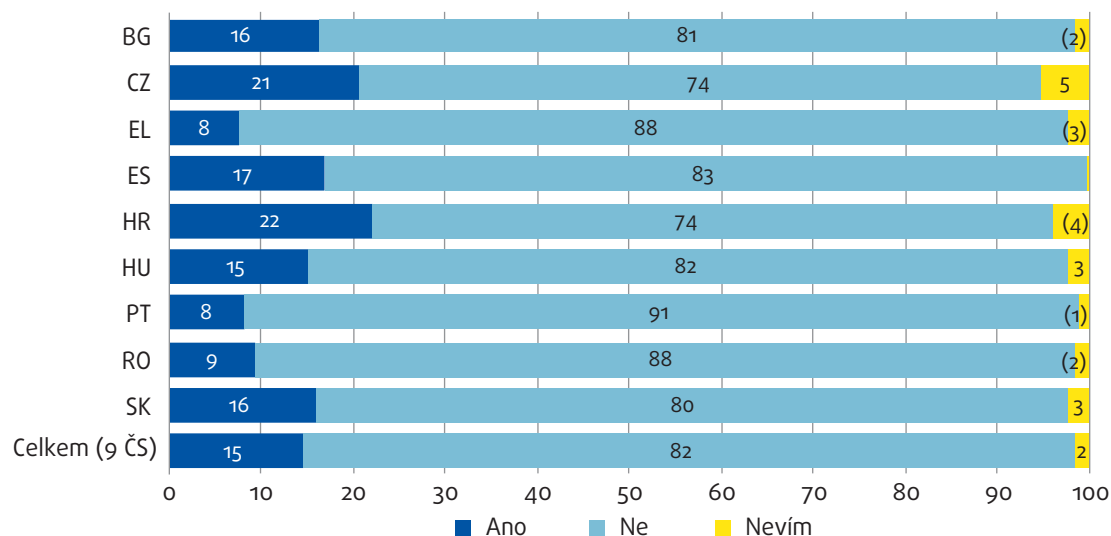
2.6.4. Povědomí o podpůrných organizacích, orgánech pro rovné zacházení, zákonech a kampaních zabývajících se diskriminací

Míra povědomí o organizacích, které poskytují podporu a poradenství v případech diskriminace, je zjišťována dotazováním respondentů, zda znají jeden či více orgánů pro rovné zacházení z maximálně tří předem vybraných orgánů. Navíc jsou jim kladeny obecné otázky týkající se jejich povědomí o jakýchkoli organizacích, které nabízejí podporu nebo poradenství osobám, které byly diskriminovány, bez ohledu na to, na základě čeho byly diskriminovány.

V průměru obdobně jako při šetření EU-MIDIS I většina respondentů (82 %) nemá o těchto organizacích ve svých zemích žádné povědomí (obrázek 23). V Portugalsku, Řecku a Rumunsku téměř žádný dotazovaný Rom o žádné takové podpůrné organizaci nevěděl, což by mohlo vysvětlovat nízkou míru ohlašování. Když byl romským respondentům přečten název organizace nebo orgánu pro rovné zacházení, 29 % jich uvedlo, že danou organizaci zná; výsledky se však v jednotlivých zemích liší.

V průměru 36 % romských respondentů ví, že existuje zákon, který zakazuje diskriminaci na základě barvy pleti, etnického původu nebo náboženství (obrázek 24), kdežto zhruba jedna třetina (35 %) jich uvádí, že takový zákon neexistuje, a 27 % neví, zda takový právní předpis existuje, či nikoli. Výsledky se v jednotlivých zemích významně liší, nejnižší úroveň povědomí je v Portugalsku.

Obrázek 23: Povědomí mezi Romy o organizacích, jež nabízejí podporu nebo poradenství obětem diskriminace (bez ohledu na to, na jakém základě byly diskriminovány), podle členských států EU (v %) ^{a, b, c}

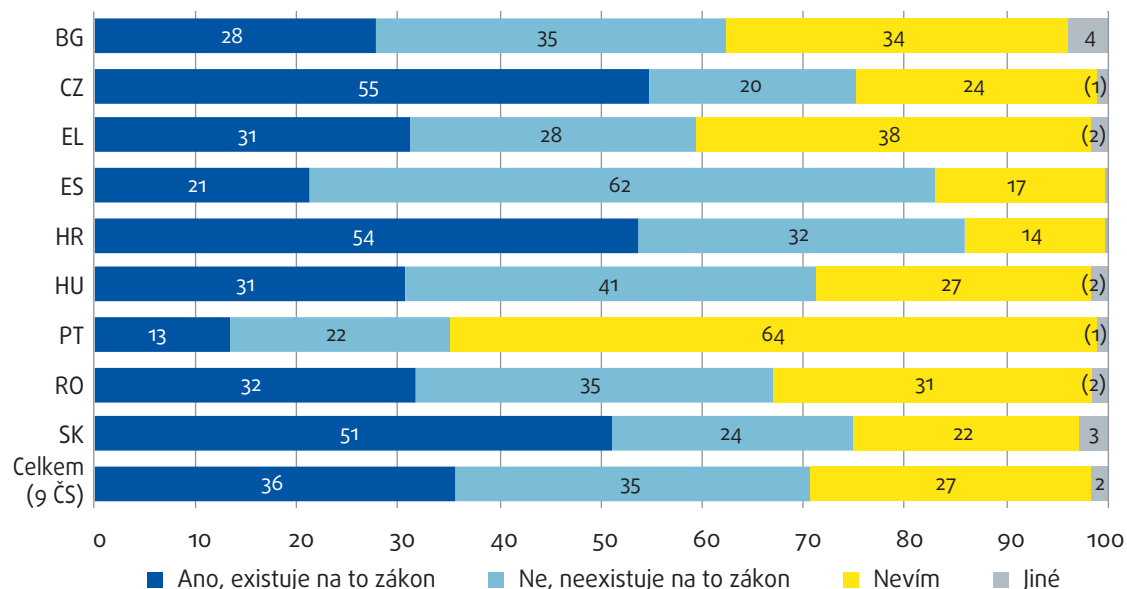
Poznámky: ^a Ze všech romských respondentů (n = 7 947); vážené výsledky.

^b Otázka v šetření: „Znáte v [ZEMĚ] nějakou organizaci, která nabízí podporu nebo poradenství osobám, které byly – z jakéhokoli důvodu – diskriminovány?“

^c Výsledky založené na nízkém počtu odpovědí jsou statisticky méně spolehlivé. Proto jsou výsledky založené na méně než 20 až 49 nevážených zjištěních v celkovém součtu za skupinu nebo založené na buňkách s méně než 20 neváženými odpověďmi uvedeny v závorkách. Výsledky založené na méně než 20 nevážených zjištěních v celkovém součtu za skupinu nejsou zveřejněny.

Zdroj: FRA, EU-MIDIS II 2016, Romové.

Obrázek 24: Povědomí mezi Romy o zákonech zakazujících diskriminaci na základě barvy pleti, etnického původu nebo náboženství, podle členských států EU (v %) ^{a, b, c}

Poznámky: ^a Ze všech romských respondentů (n = 7 947); vážené výsledky.

^b Otázka: „Pokud je vám známo, existuje v [ZEMĚ] zákon, který zakazuje diskriminaci na základě barvy pleti, etnického původu nebo náboženství?“

^c Výsledky založené na nízkém počtu odpovědí jsou statisticky méně spolehlivé. Proto jsou výsledky založené na méně než 20 až 49 nevážených zjištěních v celkovém součtu za skupinu nebo založené na buňkách s méně než 20 neváženými zjištěními uvedeny v závorkách. Výsledky založené na méně než 20 nevážených zjištěních v celkovém součtu za skupinu nejsou zveřejněny.

Zdroj: FRA, EU-MIDIS II 2016, Romové.

Šetření ve zkratce

Vybraná zjištění předložená v této zprávě se zakládají na šetření Romů v devíti členských státech EU. Šetření zaměřené na Romy bylo součástí šetření agentury FRA EU-MIDIS II, které shromažďovalo údaje o zkušenostech a názorech přistěhovalců a etnických menšin ve všech 28 členských státech EU. Metodika použitá v šetření EU-MIDIS II čerpá ze zkušeností nabytých při realizaci prvního šetření FRA v roce 2008 zaměřeného na přistěhovalce a etnické menšiny (EU-MIDIS I) a šetření zaměřeného na Romy z roku 2011. Oproti předchozím šetřením byl soubor otázek v šetření EU-MIDIS II rozšířen a pokrytí cílových skupin šetření bylo vylepšeno díky vyspělým přístupům k výběru vzorků.

Kritéria výběru

Protože informace relevantní pro výběr respondentů nebyly volně k dispozici ze zdrojů administrativních údajů, byla způsobilost respondentů k účasti na šetření zjišťována prostřednictvím sebeidentifikace, stejně jako u šetření EU-MIDIS I a šetření zaměřeného na Romy z roku 2011. Při rozhovorech pro výběr vzorku Romů dotazovatel nejprve zkontaktoval domácnost a představil šetření a poté položil screeningovou otázku („Žije v této domácnosti nějaký Rom či Romka ve věku 16 a více let?“), aby bylo možno zjistit, zda v domácnosti žijí Romové způsobilí pro účast v šetření. V některých zemích byl místo označení „Rom“ použit seznam všech relevantních termínů používaných běžně v dané zemi, které jsou zahrnuty pod zastřešující pojem „Rom“, s nímž pracuje šetření.

V romských domácnostech byla dotazována pouze jedna osoba z domácnosti, několik otázek v šetření se však dotazovalo na situaci každého člena domácnosti. Šetření EU-MIDIS II shromáždilo celkem informace o 7 947 romských domácnostech a 33 785 členech domácností. Podle typu analýzy (na úrovni respondenta nebo na úrovni domácnosti) se tedy výsledky předkládané v této zprávě zakládají buď na zkušenostech 7 947 respondentů (jednoho z každé domácnosti), nebo na zkušenosti 33 785 osob (všechny osoby žijící v romských domácnostech). Počet respondentů, kteří slouží jako základ předkládaných výsledků, je uveden pod každou tabulkou a obrázkem.

Shromažďování údajů

Práci v terénu provedla pro šetření EU-MIDIS II Ipsos MORI, významná mezinárodní společnost provádějící průzkumy se sídlem ve Spojeném království, a to pod dohledem pracovníků agentury FRA, kteří sledovali soulad s přísnými postupy pro kontrolu kvality. Pracovníci

agentury FRA se zúčastnili školení dotazovatelů a sledovali činnosti shromažďování údajů.

Hlavním způsobem vedení rozhovorů byly v šetření EU-MIDIS II počítačem podporované rozhovory (CAPI), tj. osobní rozhovory, při nichž dotazovatel používá počítačový dotazník. Původní anglické znění dotazníku šetření bylo přeloženo do devíti úředních jazyků zemí, v nichž byli Romové dotazováni. Mediánová délka rozhovoru s romskými respondenty byla 43 minut.

Výběr vzorku

Šetření EU-MIDIS II si stanovilo za cíl získat pravděpodobnostní vzorek Romů v každém z devíti členských států EU, v nichž byli Romové dotazováni. Ve všech devíti zemích byly romské domácnosti vybrány do vzorku metodou tzv. náhodné procházky, tj. dotazovatelé se v rámci náhodně vybraných oblastí, kde měli zkontaktovat každou n-tou domácnost, pohybovali bez seznamu osob nebo adres a řídili se předem stanovenými pokyny. To zahrnovalo vícestupňový shlukový výběr vzorku, kde byly v prvním kroku na nejnižší možné regionální úrovni (např. údaje ze sčítání nebo jiných zdrojů) shromážděny údaje o velikosti populace. Tyto informace posloužily při přípravě rámce pro výběr vzorků – seznamu oblastí, v nichž mají být vybrány vzorky, tzv. primární jednotky vzorku. Ve Španělsku, Portugalsku a Řecku byly při určování primárních jednotek vzorku a koncentrací Romů v oblastech využity znalosti místních romských neziskových organizací a rámce odběru vzorků z pilotního šetření zaměřeného na Romy z roku 2011. Primární jednotky vzorku byly vybrány s pravděpodobností, která svým poměrem odpovídala velikosti cílové populace ve skupině. Výběr primárních jednotek vzorku byl dále rozdělen na regiony a obce, aby se zajistilo dostatečné pokrytí různých částí země i venkovských a městských oblastí. Aby se zajistilo optimální využití zdrojů, byly v některých zemích primární jednotky vzorku s vysokou hustotou/koncentrací zastoupeny nadměrně a oblasti s nízkou hustotou byly ze šetření vyňaty, pokud by jejich zahrnutí představovalo velmi vysoké náklady a zároveň nízký dopad na celkové výsledky.

V devíti zemích, kde byli Romové dotazováni, byly z rámce pro výběr vzorků vyňaty správní jednotky s hustotou romské populace pod prahovou hodnotou dané země, například jestliže počet romských domácností ve správní jednotce nedosahoval určité hranice (od 15 v Maďarsku po 200 ve Španělsku) nebo pokud nedosahovala hustota Romů dohodnuté hranice (5–10 % z celkové populace v oblasti, podle jednotlivých zemí). Prahové hodnoty byly dohodnuty s agenturou, která prováděla práci v terénu, a závisely na celkové velikosti

primární jednotky vzorku. Vyřazení oblastí s nejnižší hustotou Romů vedlo k drobnému snížení pokrytí všech Romů žijících v dotčených devíti členských státech EU, což vedlo v zemích, kde byli Romové dotazováni, k pokrytí mezi 60 % a 80 %. Aby se zvýšila účinnost výběru vzorku v oblastech, kde se odhadovalo, že Romové tvoří méně než 25 % populace, byl v Bulharsku, Maďarsku a Rumunsku použit adaptivní shlukový výběr vzorku (ACS). Adaptivní shlukový výběr vzorku umožňuje screening adres v okolí způsobilé domácnosti, aby se našly další způsobilé domácnosti.⁴⁷ Bez ohledu na metodu použitou při výběru vzorku domácností byl z každé domácnosti randomizovanou metodou vybrán vždy jeden respondent.

Vážení

Při analýze výsledků šetření byly údaje váženy, aby odrážely pravděpodobnost výběru a odpovědi každé domácnosti a osob na základě víceúrovňového výběru vzorku. Bylo to rovněž zapotřebí k úpravě výsledků nerovných pravděpodobností výběru, které byly použity ke zvýšení efektivity shromažďování údajů (v některých zemích byly oblasti s vyšší hustotou zastoupeny ve vzorku nadměrně). Vážení rovněž zohledňuje rozdíly mezi (odhadovanou) velikostí romské populace v každé ze zemí. Jelikož velikost vzorku není v poměru k velikosti romské populace v každé ze zemí, byla zemím s početnější romskou populací přiřazena odpovídající větší váha. To umožňuje po sloučení výsledků z jednotlivých zemí vypočítat souhrnnou statistiku.

Velikost vzorku Romů

Velikost cílového vzorku pro každý z devíti členských států, v nichž byli Romové dotazováni, se zakládá na odhadovaném počtu Romů žijících v každé zemi. Celkem bylo ve všech devíti členských státech provedeno 7 947 rozhovorů s romskými respondenty, od 508 rozhovorů v Řecku až po 1 408 rozhovorů v Rumunsku, jak ukazuje [tabulka 8](#). Celkem bylo zkontaktováno 35 400 adres, na nichž byl získán vzorek 7 947 rozhovorů, včetně neplatných a nečitelných adres.

Tabulka 8: Počet romských osob a domácností dotazovaných v rámci šetření EU-MIDIS II, podle členských států EU

Členský stát EU	Domácnosti / vybraní respondenti	Osoby v romských domácnostech
Bulharsko	1 078	4 278
Chorvatsko	538	2 800
Česká republika	817	3 245
Řecko	508	2 719
Maďarsko	1 171	4 941
Portugalsko	553	1 992
Rumunsko	1 408	5 764
Slovensko	1 098	4 987
Španělsko	776	3 059
Celkem (9 ČS)	7 947	33 785

Srovnatelnost mezi jednotlivými šetřeními

Tři šetření agentury FRA (EU-MIDIS I (2008), šetření zaměřené na Romy (2011) a EU-MIDIS II (2016)) dosud shromáždila údaje o Romech v šesti členských státech EU: v Bulharsku, České republice, Řecku, Maďarsku, Rumunsku a Slovensku. Romové v Portugalsku a Španělsku byli dále pokryti v šetření zaměřeném na Romy z roku 2011 a EU-MIDIS II. Šetření zaměřené na Romy z roku 2011 nepokrývalo Romy v Chorvatsku.

Zatímco šetření EU-MIDIS I se zaměřovalo na zkušenosti respondentů s diskriminací, viktimizací obětí trestných činů, s policejními kontrolami a povědomím o právech, šetření zaměřené na Romy z roku 2011 a EU-MIDIS II pokládaly širší soubor otázek, které se týkaly různých oblastí každodenního života respondentů. Všechna tři šetření tedy shromažďovala údaje o tématech, jako jsou diskriminace a povědomí o právech, výsledky týkající se dalších témat, jako jsou chudoba, dosažené vzdělání a bydlení, byly však shromažďovány pouze v šetření zaměřeném na Romy z roku 2011 a v šetření EU-MIDIS II. V některých případech se formulace otázky v jednotlivých šetřeních liší, což může omezovat srovnatelnost výsledků.

EU-MIDIS I, šetření zaměřené na Romy z roku 2011 a EU-MIDIS II byly provedeny podobnou metodikou, byl při nich použit víceúrovňový výběr respondentů. Šetření EU-MIDIS II metodiku použitou v roce 2011 dále rozpracovalo, aby se zoptimalizoval výběr vzorku. I přesto, že v šetřeních byl použit podobný metodický přístup, existují určitá omezení, která je nutno při srovnávání jejich výsledků vzít v potaz.

⁴⁷ Popis metody viz Verma Vijay (2014).

Metody výběru vzorku a vážení vyvinuté pro šetření zaměřené na Romy z roku 2011 byly v šetření EU-MIDIS II dále vylepšeny, v zemích, které byly pokryty oběma šetřeními, by se proto výsledky šetření EU-MIDIS II měly považovat za přesnější zobrazení situace a zkušeností Romů. Romové jsou pro výběr vzorku pro šetření příkladem tzv. těžko dosažitelné skupiny; to znamená, že získat reprezentativní vzorek je mnohem těžší než u šetření v obecné populaci. Srovnatelnost obou šetření je ovlivněna následujícími skutečnostmi.

Údaje z šetření EU-MIDIS II z roku 2016 byly upraveny, tak aby se zohlednila nerovná pravděpodobnost výběru a vícestupňový výběr vzorku. Na výsledky z šetření z roku 2011 nebyla použita žádná úprava (viz informace o vážení). To znamená, že i když je vzorek v zemi podobný, přinášejí údaje z roku 2016 přesnější výsledky.

Zeměpisné pokrytí

V sedmi z osmi zemí, kde byly údaje o Romech shromažďovány v šetření EU-MIDIS II i v šetření zaměřeném na Romy z roku 2011, bylo zeměpisné pokrytí regionů na úrovni NUTS⁴⁸ v obou šetřeních obdobné. Pouze v Řecku byl vzorek v šetření zaměřeném na Romy z roku 2011 rozšířen na více zeměpisných oblastí než v šetření EU-MIDIS II.

Rozdíly ve vzorcích

Při srovnávání distribuce vzorků z let 2011 a 2016 by se mělo poznamenat, že výsledky založené na šetření z roku 2016 se na rozdíl od výsledků z roku 2011 vždy zakládají na váženém vzorku.

V šetření z roku 2016 vzorek ve všech zemích ukazuje vyšší podíl menších domácností (domácností o 1 nebo 2 členech) než ve vzorku z roku 2011. To se vztahuje také k tomu, že v šetření z roku 2016 bylo v domácnostech méně dětí (ve věku o až 15 let) a byl vyšší průměrný věk. Ve srovnání s obecnou populací byly romské domácnosti v šetření EU-MIDIS II v průměru mladší, žilo v nich více dětí a bylo méně jednočlenných domácností. Tato změna struktury domácností mezi oběma šetřeními ukazuje obecnou demografickou změnu romské populace směrem k menším domácnostem, zároveň ale také podporuje předpoklad, že se v roce 2016 zlepšila metodika, která pokryla rozmanitější populaci. Zastoupení pohlaví respondentů je u osmi zemí, které byly šetřeny v obou šetřeních, obdobné.

Výběrová chyba

Všechna šetření založená na výběru vzorku vykazují výběrovou chybu, protože se dotazují pouze části celkové populace. Všechny předložené výsledky jsou bodové odhady, z nichž vyplývá statistická odchylka. Drobné rozdíly o několik procentních bodů mezi skupinami respondentů je nutno vykládat v rozmezí statistické odchylky a pouze výraznější rozdíly mezi skupinami populace by se měly považovat za skutečné rozdíly.

⁴⁸ NUTS značí společnou klasifikaci územních statistických jednotek. Další informace viz [internetové stránky](#) Eurostatu týkající se klasifikace.

Odkazy

Eurostat (2016), *Eurostat Statistics Explained – Europe 2020 indicators – education*.

Evropská komise (2010), *Evropská platforma pro boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení: evropský rámec pro sociální a územní soudržnost*, KOM(2010) 758 v konečném znění, Brusel, 16. prosince 2010.

Evropská komise (2015), *Special Eurobarometer 437 'Discrimination in the EU in 2015'*, Lucemburk, Úřad pro publikace.

Evropská komise (2016), sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů, *Zahájení veřejné konzultace o evropském pilíři sociálních práv*, COM(2016) 127 final, 8. března 2016.

Evropská komise/EACEA/Eurydice (2015), *The Structure of the European Education Systems 2015/16: Schematic Diagrams. Eurydice Facts and Figures*, Lucemburk, Úřad pro publikace.

Evropský účetní dvůr (EÚD) (2016), *Politické iniciativy a finanční podpora EU v oblasti romské integrace: v posledním desetiletí bylo dosaženo významného pokroku, avšak je zapotřebí dalšího úsilí přímo v terénu*, zvláštní zpráva, Lucemburk, Úřad pro publikace.

FRA (Agentura Evropské unie pro základní práva) (2009), *EU-MIDIS - Main Results Report*, Lucemburk, Úřad pro publikace.

FRA (2012), *Situace Romů v jedenácti členských státech EU – stručně o výsledcích průzkumu*, Lucemburk, Úřad pro publikace.

FRA (2014), *Roma survey – Data in focus: Discrimination and living conditions of Roma women in 11 EU Member States*, Lucemburk, Úřad pro publikace.

FRA (2016), *Measuring Roma inclusion strategies – a fundamental rights based approach to indicators*, EHK OSN, pracovní dokument č. 20.

Fundación Secretariado Gitano (ed.) (2009), *Health and the Roma community: Analysis of the situation in Europe. Bulgaria, Czech Republic, Greece, Portugal, Romania, Slovakia, Spain*, Cuadernos Técnicos N° 97, Madrid, 2009.

Rada Evropy (2012), *Estimates and official numbers of Roma in Europe*, aktualizováno dne 2. července 2012.

Světová banka (2012), *Towards an equal start: Closing the early learning gap for Roma children in Eastern Europe*.

UNESCO (2010), *EFA Global Monitoring Report 2010, Reaching the marginalized*, Paříž.

Verma Vijay (2014), *Sampling Elusive Populations: Applications to Studies of Child Labour*, Ženeva: Mezinárodní organizace práce.

Willis, Gordon B. (2005), *Cognitive interviewing. A tool for improving questionnaire design*, Londýn, Sage, s. 3.

JAK ZÍSKAT PUBLIKACE EU

Bezplatné publikace:

- jeden výtisk:
prostřednictvím stránek EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>);
- více výtisků, plakáty či pohlednice:
na zastoupeních Evropské unie (http://ec.europa.eu/represent_cs.htm)
a na delegacích Evropské unie v zemích mimo EU (http://eeas.europa.eu/delegations/index_cs.htm);
můžete se také obrátit na síť Europe Direct na adrese http://europa.eu/europedirect/index_cs.htm
nebo na telefonní lince 00 800 6 7 8 9 10 11 (zdarma v rámci EU) (*).

(*) Informace jsou poskytovány zdarma, stejně jako většina telefonních hovorů (někteří operátoři, telefonní automaty nebo hotely však mohou telefonické spojení zpoplatnit).

Placené publikace:

- prostřednictvím stránek EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).

HELPING TO MAKE FUNDAMENTAL RIGHTS A REALITY FOR EVERYONE IN THE EUROPEAN UNION

V této zprávě se hovoří o tom, že 80 % dotazovaných Romů žije pod hranicí ohrožení chudobou platnou v dané zemi, každý třetí Rom žije v obydlí bez tekoucí vody, každé třetí romské dítě žije v domácnosti, kde nejméně jednou za poslední měsíc někdo musel jít spát hladový, a že romské děti zaostávají za svými neromskými spolužáky ve vzdělanosti; tato zpráva tak zdůrazňuje zneklidňující, nicméně nevyhnutelný fakt: nejpočetnější etnická menšina v Evropské unii nadále čelí diskriminaci a nerovnému přístupu k některým životně důležitým službám.

Tato zpráva upozorňuje na přetrvávající překážky v oblasti zaměstnání, vzdělání, bydlení a zdravotnických služeb. Uvádí také, že čtyři z deseti dotazovaných Romů se cítili v posledních pěti letech nejméně jednou diskriminováni – nicméně pouze nepatrná část z nich tento fakt dále řešila. Tato zpráva sice nutí k nepříjemnému zamýšlení, přináší však životně důležité informace, jež mohou tvůrcům politik, kteří jsou odhodláni zajistit Romům rovné zacházení a dodržování jejich základních práv, posloužit jako jedinečný zdroj.

Zpráva vychází z šetření, v rámci kterého byly shromážděny informace o téměř 34 000 osob žijících v romských domácnostech v devíti členských státech Evropské unie, a to prostřednictvím téměř 8 000 osobních rozhovorů s Romy. Předkládá výběr výsledků z Druhého šetření o menšinách a diskriminaci v Evropské unii (EU-MIDIS II) agentury FRA, při němž bylo dotazováno přibližně 26 000 osob pocházejících z prostředí přistěhovalců či etnických menšin, které žijí v EU. Šetření o menšinách a diskriminaci v Evropské unii představuje značný díl závazku agentury shromažďovat a zveřejňovat údaje o skupinách, které nejsou zahrnuty v průzkumech v obecné populaci. Jde o třetí šetření agentury, které se zaměřuje na Romy.

FRA – AGENTURA EVROPSKÉ UNIE PRO ZÁKLADNÍ PRÁVA

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Vídeň – Rakousko
Tel. +43 158030-0 – Fax +43 158030-699
fra.europa.eu – info@fra.europa.eu
facebook.com/fundamentalrights
linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency
twitter.com/EURightsAgency

Úřad pro publikace

ISBN 978-92-9491-870-3